
Know Your Customer & Anti-Money Laundering Policy

यांनी शिफारस केली आहे
सीईओ

उत्पत्तीची तारीख-6.8.2011

त्यानंतरच्या बदलांची तारीख:- 1.10.2013 ,11.11.2015,25.7.2017, 10.5.2018 ,27.4.2019,
11.7.2020,8.2.21,30.04.2022 ,28.04.2023 आणि.2023.

संस्करण -12

च्याकडून मंजूर:

संचालक मंडळ

मंजूरीची तारीख: 2.11.23

INDEX

क्र. क्र	शीर्षक	पृष्ठ
१	प्रकरण - I: <u>प्राथमिक</u>	३ - ९
2	<u>उद्दिष्टे</u>	3
3	<u>लागू</u>	3
4	<u>व्याख्या</u>	3
५	प्रकरण - II: <u>सामान्य</u>	१० - ११
6	<u>MHFCL द्वारे मनी लॉडरिंग आणि दहशतवादी वित्तपुरवठा जोखीम मूल्यांकन</u>	10
७	<u>पदासिद्ध संचालक</u>	11
8	<u>प्रधान अधिकारी</u>	11
९	<u>केवायसी धोरणाचे पालन</u>	11
10	प्रकरण - III: <u>ग्राहक स्वीकृती धोरण</u>	12
11	प्रकरण - IV: <u>जोखीम व्यवस्थापन</u>	13
12	प्रकरण - V: <u>ग्राहक ओळख प्रक्रिया (CIP)</u>	14
13	<u>धडा - VI: कस्टमर ड्यु डिलिजन्स (CDD) प्रक्रिया</u>	१५ - २८
14	<u>भाग I - च्या बाबतीत ग्राहक देय परिश्रम (CDD) प्रक्रिया व्यक्ती</u>	१५ - २०
१५	<u>भाग II - एकल मालकीच्या कंपन्यांसाठी सीडीडी उपाय</u>	२१
16	<u>भाग III - कायदेशीर संस्थांसाठी सीडीडी उपाय</u>	22
१७	<u>भाग IV - लाभाधी मालकाची ओळख</u>	23
१८	<u>भाग V - चालू असलेले योग्य परिश्रम</u>	२४ - २६
19	<u>भाग VI - वाढित देय परिश्रम प्रक्रिया</u>	२७ - २८
20	प्रकरण - सातवा: <u>रेकॉर्ड व्यवस्थापन</u>	29
२१	प्रकरण आठवा - <u>आर्थिक बुद्धिमत्तेसाठी आवश्यकतेचा अहवाल देणे एकक - भारत</u>	30
22	प्रकरण - IX: <u>आंतरराष्ट्रीय करारातगत आवश्यकता/दायित्व - आंतरराष्ट्रीय एजन्सीकडून संप्रेषण</u>	३१ - ३२
23	प्रकरण - X: <u>इतर सूचना</u>	३३ - ३४
23	<u>परिशिष्ट I - डिजिटल केवायसी प्रक्रिया</u>	35 - 36
२४	<u>परिशिष्ट II - जोखीम श्रेणी</u>	३७ - ३८
२५	<u>परिशिष्ट III - संशयास्पद व्यवहारांची यादी</u>	३९ - ४०

नॅशनल हाऊसिंग बँक (NHB)/भारतीय रिझर्व्ह बँक (RBI) ने सर्व HFCs ला सल्ला दिला होता की तुमच्या ग्राहकाला जाणून घ्या आणि मनी लॉडरिंग विरोधी उपायांसाठी एक योग्य धोरण आराखडा तयार केला गेला आहे आणि तो बोर्डच्या मान्यतेने लागू केलेले आहे. नियंत्रणात मदत करण्यासाठी यंत्रणा आणि कार्यपद्धती मांडण्याचे धोरण होते आर्थिक फसवणूक, मनी लॉडरिंग आणि संशयास्पद व्यवहार ओळखणे, दहशतवादाच्या वित्तपुरवठ्याचा सामना करणे आणि रोखीच्या व्यवहारांच्या मोठ्या मूल्याची काळजीपूर्वक छाननी/निरीक्षण करणे. NHB/RBI च्या सल्ल्यानुसार, तुमचे ग्राहक जाणून घ्या आणि मनी लॉडरिंग विरोधी धोरण (धोरण) मंडळाच्या मान्यतेने लागू करण्यात आले.

तेव्हापासून, नियामकांनी जारी केलेल्या KYC आणि AML वरील मार्गदर्शक तत्वांच्या अनुषंगाने बोर्डाच्या मान्यतेने धोरणाचे पुनरावलोकन आणि सुधारणा करण्यात आली आहे.

हे धोरण संशयास्पद व्यवहार शोधणे आणि अहवाल देणे धोरणाच्या संयोगाने वाचले पाहिजे. मुथूट हाऊसिंग फायनान्स कंपनी लिमिटेड (MHFCL), जी NHB/RBI सह नोंदणीकृत हाऊसिंग फायनान्स कंपनी (HFC) आहे, तिच्या ग्राहकांना गृहकर्ज, मालमत्ता कर्ज आणि प्लॉट फायनान्स प्रदान करते.

एमएचएफसीएल बैठक करताना पारदर्शकता, अनुपालन आणि न्याय्य पद्धतींच्या सर्वोच्च मानकांसाठी वचनबद्ध आहे द व्यवसाय कर्ज गरजा च्या गृहनिर्माण मध्ये a वेळेवर आणि प्रभावी पद्धत ते हेतू ते द HFC चा (MHFCL) व्यवसाय, प्रचलित वैधानिक आणि नियामक आवश्यकतांनुसार कार्यक्षमतेवर, ग्राहकाभिमुखता आणि कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सच्या तत्वांवर योग्य लक्ष केंद्रित करून आयोजित केला जाईल.

MHFCL NHB/RBI ने वेळोवेळी विहित केलेल्या सर्व उत्तम पद्धतींचा अवलंब करेल आणि विहित केलेल्या मानकांशी सुसंगत होण्यासाठी या कोडमध्ये आवश्यक असल्यास योग्य ते बदल करेल. हे धोरण MHFCL च्या सर्व शाखा/व्यवसाय विभागांमध्ये लागू आहे

१९४९ च्या बँकिंग नियंत्रण अधिनियमाच्या धारा ३५ए अधिकारानुसार, बँकिंग नियंत्रण अधिनियम (एएसीएस), १९४९, वाचलेल्या धारा ५६ आणि त्या कायदानुसार, २००५ च्या मनी लॉडरिंग रोकथाम (अभिलेखांचा सज्जती करणे) या नियमांच्या नियम ९(१४) आणि इतर सर्व कायदांच्या अधिकारानुसार भारतीय रिझर्व्ह बँकने होमफाईन्याने प्रमाणित केलेले मास्टर निर्देश जारी केले आहेत, ज्याच्या प्रमाणेच प्रत्येक HFC अनुसरण करावे लागेल.

बँकिंग नियमन कायद्याच्या कलम 35A द्वारे प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करताना, 1949, बँकिंग नियमन कायदा (AACS), १९४९, वाचा सह विभाग ५६ च्या द कायदा *ibid* नियम ९(१४) च्या प्रिव्हेंशन ऑफ मनी-लॉडरिंग (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियम, 2005 आणि या संदर्भात रिझर्व्ह बँकेला सक्षम करणारे इतर सर्व कायदे, भारतीय रिझर्व्ह बँकने मुख्य निर्देश जारी केले आहेत ज्यांचे प्रत्येक एचएफसीने पालन केले पाहिजे.

धडा - 1: प्राथमिक

1. उद्दिष्टे

धोरणाची मूळ उद्दिष्टे आहेत

- ला सक्षम करा पालन करण्यासाठी द "माहित आहे आपले ग्राहक" (केवायसी) धोरणे आणि प्रक्रीया द्वारे जारी NHB/RBI
- प्रिक्वेन्शन ऑफ मनी लॉडरिंग ऍक्ट (PMLA) मध्ये जारी केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करण्यासाठी, 2002.

2. लागू

हे लक्षात घ्यावे की या दस्तऐवजात नमूद केल्यानुसार KYC - AML धोरण इतर कोणत्याही दस्तऐवज/प्रक्रीया/परिपत्रक/पत्र/सूचना (KYC- AML) मध्ये समाविष्ट असलेल्या कोणत्याही गोष्टींवर प्रचलित असेल. हे धोरण MHFCL च्या सर्व वर्तिकल/उत्पादनांना लागू होईल, मग ते अस्तित्वात असेल किंवा भविष्यात आणले जाईल.

KYC आणि AML धोरण मार्गदर्शक तत्त्वे MHFCL च्या ग्राहक, विक्रेते/सेवा पुरवठादार आणि कर्मचाऱ्यांशी व्यवहार करणाऱ्या सर्व कार्यांना लागू आहेत. कार्यांनी या धोरणात नमूद केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन केले पाहिजे आणि इतर अंतर्गत धोरणे, कार्यपद्धती, उत्पादने इत्यादी डिझाइन करताना त्यांचा समावेश केला पाहिजे.

हे धोरण NHB/RBI ने वेळोवेळी जारी केलेल्या संबंधित अंतर्गत ऑपरेशनल मार्गदर्शक तत्वांच्या संयोगाने वाचले पाहिजे वेळ

3. व्याख्या:

या निर्देशांमध्ये, संदर्भाच्या अन्यथा आवश्यक असल्याशिवाय, येथील अटी खाली दिलेल्या अर्थ धारण करतील:

- मनी-लॉडरिंग प्रतिबंध कायदा, 2002 आणि मनी-लॉडरिंग प्रतिबंध (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियम, 2005 नुसार नियुक्त केलेल्या अटींचा अर्थ:
  - आधार (आर्थिक आणि इतर सबसिडी, लाभ आणि सेवांचे लक्षित वितरण) अधिनियम, 2016 (18 चा 2016) च्या कलम 2 च्या खंड (अ) मध्ये "आधार क्रमांक" चा अर्थ असा असेल;
  - "अधिनियम" आणि "नियम" म्हणजे प्रिक्वेन्शन ऑफ मनी-लॉडरिंग कायदा, 2002 आणि प्रिक्वेन्शन ऑफ मनी-लॉडरिंग (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियम, 2005 आणि त्यात सुधारणा.
  - आधार प्रमाणीकरणाच्या संदर्भात "प्रमाणीकरण" म्हणजे आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदानांचे लक्षित वितरण, लाभ आणि सेवा) कायदा, 2016 च्या कलम 2 च्या उप-कलम (c) अंतर्गत परिभाषित केलेली प्रक्रीया.
  - लाभार्थी मालक (BO)
    - जेथे **ग्राहक एक कंपनी आहे**, लाभार्थी मालक हा नैसर्गिक व्यक्ती(ती) असतो, जो, एकट्याने किंवा एकत्र काम करत असला तरीही, किंवा एक किंवा अधिक न्यायिक व्यक्तींद्वारे, मालकी स्वारस्य नियंत्रित करतो/असतो किंवा जे इतर माध्यमांद्वारे नियंत्रण ठेवतात.

स्पष्टीकरण- या उपखंडाच्या प्रयोजनार्थ-

- "मालकीचे हित नियंत्रित करणे" म्हणजे कंपनीच्या 10 टक्क्यांहून अधिक शेअर्स किंवा भांडवल किंवा नफ्यावर मालकी/हक्क असणे.
- "नियंत्रण" मध्ये बहुसंख्य संचालकांची नियुक्ती करण्याचा किंवा व्यवस्थापन किंवा धोरणात्मक निर्णयांवर नियंत्रण ठेवण्याचा अधिकार यांचा समावेश असेल ज्यात त्यांचे शेअरहोल्डिंग किंवा व्यवस्थापन अधिकार किंवा भागधारकांचे करार किंवा मतदान करार यांचा समावेश असेल.

- b) जेथे **ग्राहक एक भागीदारी फर्म आहे**, लाभार्थी मालक हा नैसर्गिक व्यक्ती(ती) असतो, जो, एकट्याने किंवा एकत्र काम करत असला तरीही, किंवा एक किंवा अधिक न्यायिक व्यक्तींद्वारे, 15 टक्क्यांपेक्षा जास्त भांडवलाची मालकी/हक्क आहे. भागीदारीचा नफा.
- c) जेथे **ग्राहक एक असंघटित असोसिएशन किंवा व्यक्तीचे शरीर आहे**, लाभार्थी मालक हा नैसर्गिक व्यक्ती(ती) असतो, जो, एकट्याने किंवा एकत्र काम करत असला तरीही, किंवा एक किंवा अधिक न्यायिक व्यक्तींद्वारे, 15 पेक्षा जास्त लोकांची मालकी/हक्क आहे. मालमत्ता किंवा भांडवल किंवा अननिगमित असोसिएशन किंवा व्यक्तींच्या शरीराचा नफा.

स्पष्टीकरण: 'व्यक्तीचे शरीर' या संज्ञेमध्ये समाजाचा समावेश होतो. जेथे वरील (a), (b) किंवा (c) अंतर्गत कोणतीही नैसर्गिक व्यक्ती ओळखली जात नाही, तेथे लाभार्थी मालक ही संबंधित नैसर्गिक व्यक्ती असते जी वरिष्ठ व्यवस्थापकीय अधिकारी पदावर असते.

- d) जेथे ग्राहक हा **ट्रस्ट** आहे, तेथे लाभार्थी मालकाच्या ओळखीमध्ये ट्रस्टचा लेखक, विश्वस्त, ट्रस्टमध्ये 10 टक्के किंवा त्याहून अधिक स्वारस्य असलेले लाभार्थी आणि इतर कोणत्याही नैसर्गिक व्यक्तीची ओळख यांचा समावेश असेल. नियंत्रण किंवा मालकीच्या साखळीद्वारे विश्वास ठेवा.
- v. "प्रमाणित प्रत" - RE द्वारे प्रमाणित प्रत मिळवणे म्हणजे आधार क्रमांकाच्या ताब्यात असलेल्या पुराव्याच्या प्रतीची तुलना करणे, जेथे ऑफलाइन पडताळणी केली जाऊ शकत नाही किंवा अधिकृतपणे वैध दस्तऐवज ग्राहकाने मूळ सोबत तयार केला आहे आणि त्यावर त्याची नोंद करणे. कायद्यातील तरतुदीनुसार आरईच्या प्राधिकृत अधिकार्याद्वारे प्रत.
परकीय चलन व्यवस्थापन (ठेव) नियमावली, २०१६ {फेमा ५(आर)} मध्ये परिभाषित केल्यानुसार अनिवासी भारतीय (एनआरआय) आणि भारतीय वंशाच्या व्यक्तींच्या (पीआयओ) बाबतीत, वैकल्पिकरित्या, मूळ प्रमाणित प्रत, द्वारे प्रमाणित खालीलपैकी कोणतेही एक मिळू शकते:
- भारतात नोंदणीकृत अनुसूचित व्यावसायिक बँकांच्या परदेशातील शाखांचे अधिकृत अधिकारी,
  - परदेशातील बँकांच्या शाखा ज्यांच्याशी भारतीय बँकांचे संबंध आहेत,
  - परदेशात नोटरी पब्लिक,
  - कोर्ट मॅजिस्ट्रेट,
  - न्यायाधीश,
  - अनिवासी ग्राहक राहत असलेल्या देशातील भारतीय दूतावास/वाणिज्य दूतावास.
- vi. "सेंट्रल केवायसी रेकॉर्ड रजिस्ट्री" (CKYCR) म्हणजे ग्राहकाच्या डिजिटल स्वरूपात केवायसी रेकॉर्ड्स प्राप्त करणे, संग्रहित करणे, सुरक्षित करणे आणि पुनर्प्राप्त करणे यासाठी नियमांच्या नियम 2(1) अंतर्गत परिभाषित केलेली संस्था.
- vii. "नियुक्त संचालक" म्हणजे पीएमएल कायदा आणि नियमांच्या अध्याय IV अंतर्गत लादलेल्या दायित्वांचे संपूर्ण पालन सुनिश्चित करण्यासाठी आरईने नियुक्त केलेली व्यक्ती आणि त्यात हे समाविष्ट असावे:
- a. व्यवस्थापकीय संचालक किंवा संपूर्ण-वेळ संचालक, जर RE ही कंपनी असेल तर, संचालक मंडळाद्वारे अधिकृतपणे अधिकृत
  - b. व्यवस्थापकीय भागीदार, जर आरई ही भागीदारी फर्म असेल तर,
  - c. मालक, जर आरई ही मालकीची चिंता असेल तर,
  - d. व्यवस्थापकीय विश्वस्त, जर आरई ट्रस्ट असेल तर,
  - e. एखादी व्यक्ती किंवा व्यक्ती, यथास्थिती, जी आरईच्या कामकाजावर नियंत्रण आणि व्यवस्थापित करते, जर आरई एक असंघटित असोसिएशन किंवा व्यक्तींची संस्था असेल, आणि
  - f. सहकारी बँका आणि प्रादेशिक ग्रामीण बँकांच्या संदर्भात 'पदनिर्देशित संचालक' म्हणून नियुक्त वरिष्ठ व्यवस्थापन किंवा समकक्ष पद धारण करणारी व्यक्ती.
- स्पष्टीकरण - या खंडाच्या उद्देशाने, "व्यवस्थापकीय संचालक" आणि "पूर्ण-वेळ संचालक" या शब्दांचा अर्थ कंपनी कायदा, 2013 मध्ये त्यांना नेमून दिलेला असेल.
- viii. "डिजिटल केवायसी" म्हणजे ग्राहकाचा कॅप्चर करणारा थेट फोटो आणि अधिकृतपणे वैध दस्तऐवज किंवा आधारचा ताबा असल्याचा पुरावा, जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही, तसेच असा थेट फोटो घेतलेल्या

ठिकाणाच्या अक्षांश आणि रेखांशासह. कायद्यातील तरतुदीनुसार RE चे अधिकृत अधिकारी.

- ix. "डिजिटल स्वाक्षरी" चा अर्थ माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 (21 चा 2000) च्या कलम (2) च्या उपकलम (1) च्या खंड (p) मध्ये त्याला नेमून दिलेला समान अर्थ असेल.
- x. "समतुल्य ई-दस्तऐवज" म्हणजे दस्तऐवजाचा इलेक्ट्रॉनिक समतुल्य, माहिती तंत्रज्ञानाच्या नियम 9 नुसार ग्राहकाच्या डिजिटल लॉकर खात्यात जारी केलेल्या दस्तऐवजांसह अशा दस्तऐवज जारी करणाऱ्या अधिकाऱ्याने वैध डिजिटल स्वाक्षरीसह जारी केला आहे (संरक्षण आणि धारणा डिजिटल लॉकर सुविधा प्रदान करणाऱ्या मध्यस्थांकडून माहिती) नियम, 2016.
- xi. "समूह" – "समूह" या शब्दाचा अर्थ आयकर कायदा, 1961 (1961 चा 43) कलम 286 च्या उप-कलम (9) च्या खंड (e) मध्ये त्याला नेमून दिलेला समान अर्थ असेल.
- xii. "नो युवर क्लायंट (केवायसी) आयडेंटिफायर" म्हणजे सेंट्रल केवायसी रेकॉर्ड रजिस्ट्रीने ग्राहकाला दिलेला अनन्य क्रमांक किंवा कोड.
- xiii. "ना-नफा संस्था" (NPO) म्हणजे प्राप्तिकर कायदा, 1961 (1961 चा 43) च्या कलम 2 च्या कलम (15) मध्ये संदर्भित धार्मिक किंवा धर्मादाय हेतूसाठी स्थापन केलेली कोणतीही संस्था किंवा संस्था, जी एक म्हणून नोंदणीकृत आहे. ट्रस्ट किंवा सोसायटी नोंदणी कायदा, 1860 अंतर्गत सोसायटी किंवा तत्सम राज्य कायदे किंवा कंपनी कायदा, 2013 (2013 चा 18) च्या कलम 8 अंतर्गत नोंदणीकृत कंपनी.
- xiv. "अधिकृतपणे वैध दस्तऐवज" (OVD) म्हणजे पासपोर्ट, ड्रायव्हिंग लायसन्स, आधार क्रमांक असल्याचा पुरावा, भारतीय निवडणूक आयोगाने जारी केलेले मतदार ओळखपत्र, NREGA द्वारे जारी केलेले जॉब कार्ड राज्य सरकारच्या अधिकाऱ्याने सही केलेले आणि नाव आणि पत्त्याचा तपशील असलेले राष्ट्रीय लोकसंख्या रजिस्टरने जारी केलेले पत्र. जर का,
- a. जेथे ग्राहकाने OVD म्हणून आधार क्रमांकाचा ताबा असल्याचा पुरावा सादर केला, तो भारतीय युनिक आयडेंटिफिकेशन अथॉरिटी ऑफ इंडियाने जारी केलेल्या फॉर्ममध्ये तो सादर करू शकतो.
- b. जेथे ग्राहकाने दिलेला OVD कडे अद्ययावत पत्ता नसेल, तेथे खालील कागदपत्रे किंवा त्याच्या समतुल्य ई-कागदपत्रे पत्त्याच्या पुराव्याच्या मर्यादित हेतूसाठी OVD असल्याचे मानले जाईल: -
- (i) युटिलिटी बिल जे कोणत्याही सेवा प्रदात्याचे दोन महिन्यांपेक्षा जास्त जुने नाही (वीज, टेलिफोन, पोस्ट-पेड मोबाईल फोन, पाइपड गॅस, पाण्याचे बिल).
- (ii) मालमत्ता किंवा महापालिका कर पावती.
- (iii) सरकारी विभाग किंवा सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमांद्वारे सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांना जारी केलेले पेन्शन किंवा फॅमिली पेन्शन पेमेंट ऑर्डर (पीपीओ), जर त्यात पत्ता असेल.
- (iv) राज्य सरकार किंवा केंद्र सरकारचे विभाग, वैधानिक किंवा नियामक संस्था, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम, अनुसूचित व्यावसायिक बँका, वित्तीय संस्था आणि सूचीबद्ध कंपन्या आणि अधिकृत निवास वाटप करणाऱ्या अशा नियोक्त्यांसोबत रजा आणि परवाना कराराद्वारे जारी केलेले नियोक्त्यांकडून निवास वाटपाचे पत्र.
- c. उपरोक्त 'b' वर नमूद केलेली कागदपत्रे सबमिट केल्यापासून तीन महिन्यांच्या कालावधीत ग्राहकाने सध्याच्या पत्त्यासह OVD सबमिट करावा.
- d. जेथे परदेशी नागरिकाने सादर केलेल्या OVD मध्ये पत्त्याचा तपशील नसतो, अशा परिस्थितीत परदेशी अधिकारक्षेत्रातील सरकारी विभागांनी जारी केलेले दस्तऐवज आणि भारतातील परदेशी दूतावास किंवा मिशनने जारी केलेले पत्र पत्त्याचा पुरावा म्हणून स्वीकारले जातील.
- स्पष्टीकरण: या कलमाच्या उद्देशाने, एखाद्या दस्तऐवजाच्या जारी केल्यानंतर नावात बदल झाला असला तरीही तो OVD मानला जाईल, परंतु तो राज्य सरकारद्वारे जारी केलेल्या विवाह प्रमाणपत्राद्वारे किंवा राजपत्र अधिसूचनेद्वारे समर्थित असेल, असे सूचित करते. नावात बदल.
- xv. "ऑफलाइन पडताळणी" ला आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदानांचे लक्षित वितरण, लाभ आणि सेवा) अधिनियम, 2016 (18 चा 2016) च्या कलम 2 च्या खंड (pa) मध्ये दिलेला अर्थ समान असेल.
- xvi. "व्यक्ती" या कायद्यामध्ये नेमून दिलेला समान अर्थ आहे आणि त्यात समाविष्ट आहे:

- a. एक व्यक्ती,
  - b. हिंदू अविभक्त कुटुंब,
  - c. एक कंपनी,
  - d. एक फर्म,
  - e. व्यक्तींची संघटना किंवा व्यक्तींची संस्था, अंतर्भूत असो वा नसो,
  - f. प्रत्येक कृत्रिम न्यायिक व्यक्ती, वरीलपैकी कोणत्याही एका व्यक्तीमध्ये न येता (a to e), आणि
  - g. वरीलपैकी कोणत्याही व्यक्तीच्या मालकीची किंवा नियंत्रित असलेली कोणतीही एजन्सी, कार्यालय किंवा शाखा (a ते f).
- xvii. "पॉलिटली एक्सपोज्ड पर्सन" (पीईपी) अशा व्यक्ती आहेत ज्यांना परदेशातील प्रमुख सार्वजनिक कार्ये सोपवण्यात आली आहेत, ज्यात राज्ये/सरकार प्रमुख, वरिष्ठ राजकारणी, वरिष्ठ सरकारी किंवा न्यायिक किंवा लष्करी अधिकारी, सरकारी मालकीचे वरिष्ठ अधिकारी यांचा समावेश आहे. कॉर्पोरेशन आणि महत्वाचे राजकीय पक्ष अधिकारी.
- xviii. "प्रिन्सिपल ऑफिसर" म्हणजे RE द्वारे नामनिर्देशित RE द्वारे नामनिर्देशित व्यवस्थापन स्तरावरील अधिकारी, जो नियमांच्या नियम 8 नुसार माहिती प्रदान करण्यासाठी जबाबदार आहे.
- xix. "संशयास्पद व्यवहार" म्हणजे खाली परिभाषित केल्याप्रमाणे "व्यवहार", प्रयत्न केलेल्या व्यवहारासह, रोख स्वरूपात केले की नाही, जे सद्भावनेने वागणाऱ्या व्यक्तीसाठी:
- a. कायद्याच्या शेड्यूलमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या गुन्हातील उत्पन्नाचा समावेश असू शकतो असा संशयाचा वाजवी आधार निर्माण करतो, त्यात गुंतलेले मूल्य विचारात न घेता; किंवा
  - b. असामान्य किंवा अन्यायकारक गुंतागुंतीच्या परिस्थितीत बनलेले दिसते; किंवा
  - c. *प्रामाणिक हेतू* नाही; किंवा
  - d. दहशतवादाशी संबंधित क्रियाकलापांसाठी वित्तपुरवठा समाविष्ट असू शकतो अशा संशयाचे वाजवी कारण निर्माण करते.
- स्पष्टीकरण: दहशतवादाशी संबंधित क्रियाकलापांना वित्तपुरवठा करणाऱ्या व्यवहारामध्ये दहशतवाद, दहशतवादी कृत्ये किंवा दहशतवादी, दहशतवादी संघटना किंवा दहशतवादाला वित्तपुरवठा करणाऱ्या किंवा आर्थिक मदत करण्याचा प्रयत्न करणाऱ्यांकडून संबंधित किंवा संबंधित असल्याचा किंवा त्यांचा वापर करण्यासाठी संशयित निधीचा समावेश आहे.
- xx. 'स्मॉल अकाउंट' म्हणजे बचत खाते जे पीएमएल नियम, 2005 च्या उपनियम (5) नुसार उघडले आहे. लहान खात्याच्या ऑपरेशनचे तपशील आणि अशा खात्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या नियंत्रणांचा तपशील कलम 23 मध्ये नमूद केला आहे.
- xxi. "व्यवहार" म्हणजे खरेदी, विक्री, कर्ज, तारण, भेट, हस्तांतरण, वितरण किंवा त्याची व्यवस्था आणि त्यात समाविष्ट आहे:
- a. खाते उघडणे.
  - b. रोख किंवा चेक, पेमेंट ऑर्डर किंवा इतर साधनांद्वारे किंवा इलेक्ट्रॉनिक किंवा इतर गैर-भौतिक माध्यमांद्वारे कोणत्याही चलनात निधी जमा करणे, काढणे, एक्सचेंज किंवा हस्तांतरण करणे.
  - c. सेफ्टी डिपॉझिट बॉक्स किंवा सुरक्षित ठेवीच्या इतर कोणत्याही स्वरूपाचा वापर.
  - d. कोणत्याही विश्वासू नातेसंबंधात प्रवेश करणे.
  - e. कोणतेही पेमेंट केलेले किंवा मिळालेले, संपूर्ण किंवा अंशतः, कोणत्याही कराराच्या किंवा इतर कायदेशीर बंधनासाठी; किंवा
  - f. कायदेशीर व्यक्ती किंवा कायदेशीर व्यवस्था स्थापित करणे किंवा तयार करणे.

(b) या निर्देशांमध्ये नेमून दिलेल्या अर्थ धारण करण्याच्या अटी, संदर्भाच्या अन्यथा आवश्यक असल्याशिवाय, त्यांना खाली

दिलेले अर्थ धारण करतील:

- i. "कॉमन रिपोर्टिंग स्टॅंडर्ड्स" (CRS) म्हणजे करविषयक बाबींमध्ये परस्पर प्रशासकीय सहाय्यता कराराच्या अनुच्छेद 6 वर आधारित माहितीची आपोआप देवाणघेवाण करण्यासाठी स्वाक्षरी केलेल्या बहुपक्षीय कराराच्या अंमलबजावणीसाठी सेट केलेले अहवाल मानक.
- ii. करस्पॉन्डंट बँकिंग: कॉरस्पॉन्डंट बँकिंग म्हणजे एका बँकेद्वारे ("संवाददाता बँक") दुसऱ्या बँकेला ("प्रतिसाद देणारी बँक") बँकिंग सेवांची तरतूद. उत्तरदायी बँकांना रोख व्यवस्थापन (उदा. विविध चलनांमध्ये व्याज देणारी खाती), आंतरराष्ट्रीय वायर ट्रान्सफर, चेक क्लिअरिंग, खात्यांद्वारे देय आणि परकीय चलन सेवा यासह विविध प्रकारच्या सेवा पुरवल्या जाऊ शकतात.
- iii. "ग्राहक" म्हणजे एखादी व्यक्ती जी नियमन केलेल्या संस्था (RE) सह आर्थिक व्यवहार किंवा क्रियाकलापांमध्ये गुंतलेली आहे आणि ज्या व्यक्तीच्या वतीने व्यवहार किंवा क्रियाकलापात गुंतलेली व्यक्ती कार्य करत आहे अशा व्यक्तीचा समावेश आहे.
- iv. "वॉक-इन कस्टमर" म्हणजे अशी व्यक्ती ज्याचा RE शी खाते-आधारित संबंध नाही, परंतु RE सह व्यवहार करतो.
- v. "कस्टमर ड्यू डिलिजेन्स (CDD)" म्हणजे ओळखीचे विश्वसनीय आणि स्वतंत्र स्त्रोत वापरून ग्राहक आणि लाभार्थी मालक यांची ओळख आणि पडताळणी करणे.
स्पष्टीकरण – CDD, खाते-आधारित संबंध सुरू करताना किंवा पन्नास हजार रुपयांच्या बरोबरीच्या किंवा त्याहून अधिक रकमेचा अधूनमधून व्यवहार करताना, एकच व्यवहार किंवा अनेक व्यवहार जे जोडलेले दिसतात, किंवा कोणतेही आंतरराष्ट्रीय मनी ट्रान्सफर ऑपरेशन्समध्ये हे समाविष्ट असावे:
(अ) ग्राहकाची ओळख, ओळखीचे विश्वसनीय आणि स्वतंत्र स्त्रोत वापरून त्यांच्या ओळखीची पडताळणी, जेथे लागू असेल तेथे व्यावसायिक संबंधांच्या उद्देश आणि हेतूबद्दल माहिती मिळवणे;
(ब) ग्राहकाच्या व्यवसायाचे स्वरूप आणि त्याची मालकी आणि नियंत्रण समजून घेण्यासाठी वाजवी पावले उचलणे;
(c) ग्राहक लाभार्थी मालकाच्या वतीने कार्य करत आहे की नाही हे निर्धारित करणे आणि लाभार्थी मालकाची ओळख पटवणे आणि ओळखीचे विश्वसनीय आणि स्वतंत्र स्त्रोत वापरून लाभार्थी मालकाची ओळख सत्यापित करण्यासाठी सर्व पावले उचलणे.
- vi. "ग्राहक ओळख" म्हणजे CDD ची प्रक्रिया हाती घेणे.
- vii. "FATCA" म्हणजे युनायटेड स्टेट्स ऑफ अमेरिका (USA) चा फॉरेन अकाउंट टॅक्स कंप्लायन्स ॲक्ट ज्यामध्ये, इतर गोष्टींबरोबरच, यूएस करदाते किंवा यूएस करदात्यांनी भरीव मालकी व्याज धारण केलेल्या परदेशी संस्थांकडे असलेल्या आर्थिक खात्यांबद्दल अहवाल देणे परदेशी वित्तीय संस्थांना आवश्यक आहे.
- viii. "IGA" म्हणजे आंतरराष्ट्रीय कर अनुपालन सुधारण्यासाठी आणि USA च्या FATCA ची अंमलबजावणी करण्यासाठी भारत आणि USA यांच्यातील आंतर-सरकारी करार.
- ix. "KYC टेम्पलेट्स" म्हणजे व्यक्ती आणि कायदेशीर संस्थांसाठी CKYCR ला KYC डेटा एकत्र करणे आणि त्याचा अहवाल देणे सुलभ करण्यासाठी तयार केलेले टेम्पलेट्स.
- x. "नॉन-फेस-टू-फेस ग्राहक" म्हणजे जे ग्राहक MHFCL च्या शाखा/कार्यालयांना भेट न देता किंवा MHFCL च्या अधिकाऱ्यांना भेटल्याशिवाय खाते उघडतात.
- xi. "ऑन-गोइंग ड्यू डिलिजेन्स" म्हणजे खात्यांमधील व्यवहारांचे नियमित निरीक्षण करणे, हे सुनिश्चित करण्यासाठी की ते ग्राहक, ग्राहकांचे व्यवसाय आणि जोखीम प्रोफाइल, निधी/संपत्तीचे स्रोत याबद्दल RE च्या

ज्ञानाशी सुसंगत आहेत.

- xii. देय-माध्यमातून देय खाती: देय-माध्यमातून खाती हा शब्द संबंधित खात्यांना संदर्भित करतो जे तृतीय पक्षांद्वारे त्यांच्या स्वतःच्या वतीने व्यवसाय व्यवहार करण्यासाठी थेट वापरले जातात.
- xiii. "नियतकालिक अद्यतन" म्हणजे CDD प्रक्रियेअंतर्गत संकलित केलेले दस्तऐवज, डेटा किंवा माहिती अद्ययावत आणि रिझर्व्ह बँकेने विहित केलेल्या कालावधीत विद्यमान नोंदींचे पुनरावलोकन करून अद्ययावत ठेवली जाईल याची खात्री करण्यासाठी उचललेली पावले.
- xiv. "नियमित संस्था" (REs) म्हणजे.
- सर्व अनुसूचित व्यावसायिक बँका (SCBs) / प्रादेशिक ग्रामीण बँका (RRBs) / स्थानिक क्षेत्र बँका (LABs) / सर्व प्राथमिक (शहरी) सहकारी बँका (UCBs) / राज्य आणि केंद्रीय सहकारी बँका (StCBs / CCBs) आणि इतर कोणत्याही बँकिंग रेग्युलेशन ॲक्ट, 1949 च्या कलम 22 अंतर्गत परवाना मिळालेली संस्था, ज्याला समूह म्हणून 'बँका' म्हणून संबोधले जाईल.
  - अखिल भारतीय वित्तीय संस्था (AIFIs)
  - सर्व नॉन-बँकिंग फायनान्स कंपन्या (NBFCs), विविध नॉन-बँकिंग कंपन्या (MNBC) आणि अवशिष्ट नॉन-बँकिंग कंपन्या (RNBC)
  - सर्व पेमेंट सिस्टम प्रदाता (PSPs)/ सिस्टम सहभागी (SPs) आणि प्रीपेड पेमेंट इन्स्ट्रुमेंट जारीकर्ते (PPI जारीकर्ते)
  - नियामकाद्वारे नियमन केलेल्या मनी ट्रान्सफर सर्व्हिस स्कीम (MTSS) चे एजंट असलेल्यांसह सर्व अधिकृत व्यक्ती (APs).
- xv. शेल बँक" म्हणजे ज्या देशात ती संस्थापित आणि परवानाकृत आहे त्या देशात कोणतीही प्रत्यक्ष उपस्थिती नसलेली बँक आणि जी प्रभावी एकत्रित पर्यवेक्षणाच्या अधीन असलेल्या विनियमित आर्थिक गटाशी असंबद्ध आहे. भौतिक उपस्थिती म्हणजे अर्थपूर्ण मन आणि देशामध्ये स्थित व्यवस्थापन. स्थानिक एजंट किंवा निम्न-स्तरीय कर्मचाऱ्यांचे अस्तित्व म्हणजे भौतिक उपस्थिती नाही.
- xvi. "व्हिडिओ आधारित ग्राहक ओळख प्रक्रिया (V-CIP)": ग्राहक ओळखण्याची एक पर्यायी पद्धत, चेहर्यावरील ओळख आणि ग्राहकांच्या योग्य परिश्रमाने RE च्या अधिकृत अधिकार्याने अखंड, सुरक्षित, थेट, माहितीपूर्ण संमती आधारित ऑडिओ-व्हिड्युअल परस्परसंवाद करून. ग्राहकाने सीडीडी उद्देशासाठी आवश्यक ओळख माहिती मिळवणे आणि स्वतंत्र पडताळणीद्वारे आणि प्रक्रियेचे ऑडिट ट्रेल राखून ग्राहकाने दिलेल्या माहितीची सत्यता पडताळून पाहणे. विहित मानकांचे आणि कार्यपद्धतींचे पालन करणाऱ्या अशा प्रक्रियांना या मास्टर डायरेक्शनच्या उद्देशाने समोरासमोर CIP च्या बरोबरीने मानले जाईल.
- "वायर हस्तांतरण" संबंधित व्याख्या
  - बँक ट्रान्सफर: बँक ट्रान्सफर हे अनेक वैयक्तिक वायर ट्रान्सफरचे एक हस्तांतरण आहे जे एकाच वित्तीय संस्थाना पाठवले जात आहे परंतु शेवटी वेगवेगळ्या व्यक्तींसाठी असू शकत नाही.
  - लाभार्थी: लाभार्थी म्हणजे नैसर्गिक किंवा कायदेशीर व्यक्ती किंवा कायदेशीर व्यवस्था ज्याला/ज्याला विनंती केलेल्या वायर हस्तांतरणाचा प्राप्तकर्ता म्हणून प्रवर्तकाद्वारे ओळखले जाते.
  - लाभार्थी RE: हे RBI द्वारे नियमन केलेल्या वित्तीय संस्थेला संदर्भित करते, जी ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेकडून थेट किंवा मध्यस्थ RE द्वारे वायर ट्रान्सफर प्राप्त करते आणि लाभार्थ्यांना निधी उपलब्ध करून देते.
  - कव्हर पेमेंट: कव्हर पेमेंट हे वायर ट्रान्सफरचा संदर्भ देते जे ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेने थेट लाभार्थी वित्तीय संस्थेला पाठवलेला पेमेंट मेसेज, ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेकडून लाभार्थी वित्तीय संस्थेला दिलेल्या निधीच्या सूचना (कव्हर) च्या रूटिंगसह एकत्रित करते. किंवा अधिक मध्यस्थ वित्तीय संस्था.
  - क्रॉस-बॉर्डर वायर ट्रान्सफर: क्रॉस-बॉर्डर वायर ट्रान्सफर म्हणजे कोणत्याही वायर ट्रान्सफरचा संदर्भ आहे जेथे ऑर्डर देणारी वित्तीय संस्था आणि लाभार्थी वित्तीय संस्था वेगवेगळ्या देशांमध्ये स्थित आहेत. ही संज्ञा वायर ट्रान्सफरच्या कोणत्याही साखळीला देखील सूचित करते ज्यामध्ये कमीत कमी एक वित्तीय संस्था वेगळ्या देशात स्थित आहे.
  - देशांतर्गत वायर हस्तांतरण: देशांतर्गत वायर हस्तांतरण म्हणजे कोणत्याही वायर हस्तांतरणाचा संदर्भ आहे जेथे ऑर्डर देणारी वित्तीय संस्था आणि लाभार्थी वित्तीय संस्था भारतात स्थित आहेत. म्हणून, ही संज्ञा, वायर

- ट्रान्सफरच्या कोणत्याही साखळीचा संदर्भ देते जी संपूर्णपणे भारताच्या सीमेमध्ये होते, जरी पेमेंट संदेश हस्तांतरित करण्यासाठी वापरली जाणारी प्रणाली दुसऱ्या देशात स्थित असली तरीही.
- h. वित्तीय संस्था: वायर-हस्तांतरण सूचनांच्या संदर्भात, 'फायनान्शियल इन्स्टिट्यूशन' या शब्दाचा अर्थ वेळोवेळी सुधारित केल्याप्रमाणे FATF शिफारशीमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे असेल.
  - i. मध्यस्थ आरई: मध्यस्थ आरई म्हणजे वित्तीय संस्था किंवा आरबीआय द्वारे नियमन केलेली इतर कोणतीही संस्था जी वायर ट्रान्सफरचे मध्यस्थ घटक हाताळते, सीरियल किंवा कव्हर पेमेंटचेनमध्ये आणि जी ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेच्या वतीने वायर ट्रान्सफर प्राप्त करते आणि प्रसारित करते. संस्था आणि लाभार्थी वित्तीय संस्था किंवा अन्य मध्यस्थ वित्तीय संस्था.
  - j. ऑर्डरिंग RE : ऑर्डरिंग RE म्हणजे RBI द्वारे नियमन केलेल्या वित्तीय संस्थेला संदर्भित करते, जी वायर ट्रान्सफर सुरू करते आणि प्रवर्तकाच्या वतीने वायर ट्रान्सफरची विनंती मिळाल्यावर निधी हस्तांतरित करते.
  - k. Originator: Originator म्हणजे खातेधारकाचा संदर्भ जो त्या खात्यातून वायर ट्रान्सफरला परवानगी देतो, किंवा जेथे कोणतेही खाते नाही, अशी नैसर्गिक किंवा कायदेशीर व्यक्ती जी वायर ट्रान्सफर करण्यासाठी ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेला ऑर्डर देते.
  - l. सीरियल पेमेंट: सीरियल पेमेंट म्हणजे देयकाच्या थेट अनुक्रमिक साखळीचा संदर्भ आहे जिथे वायर ट्रान्सफर आणि सोबतचा पेमेंट मेसेज ऑर्डर देणाऱ्या वित्तीय संस्थेकडून थेट लाभार्थी वित्तीय संस्थेकडे किंवा एक किंवा अधिक मध्यस्थ वित्तीय संस्थांद्वारे (उदा. संवाददाता बँका) एकत्रितपणे प्रवास करतात.
  - m. स्ट्रेट-थ्रू प्रोसेसिंग: स्ट्रेट-थ्रू प्रोसेसिंग म्हणजे पेमेंट व्यवहारांचा संदर्भ आहे जे मॅन्युअल हस्तक्षेपाची आवश्यकता न घेता इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने केले जातात.
  - n. युनिक ट्रान्झॅक्शन रेफरन्स नंबर: युनिक ट्रान्झॅक्शन रेफरन्स नंबर म्हणजे पेमेंट सर्व्हिस प्रोव्हायडरद्वारे निर्धारित केलेल्या अक्षरे, संख्या किंवा चिन्हांच्या संयोगाचा संदर्भ, पेमेंट आणि सेटलमेंट सिस्टम किंवा वायर ट्रान्सफरसाठी वापरलेल्या मेसेजिंग सिस्टमच्या प्रोटोकॉलनुसार.
  - o. वायर ट्रान्सफर: वायर ट्रान्सफर म्हणजे प्रवर्तक आणि लाभार्थी असो की पर्वा न करता, लाभार्थी आर्थिक संस्थेत लाभार्थीला निधी उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने एखाद्या वित्तीय संस्थेद्वारे इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांद्वारे केलेल्या कोणत्याही व्यवहाराचा संदर्भ आहे. समान व्यक्ती आहेत.
- (c) येथे परिभाषित केल्याशिवाय इतर सर्व अभिव्यक्तींचा अर्थ बँकिंग नियमन कायदा, 1949, रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा, 1935, प्रिव्हेन्शन ऑफ मनी लाँडरिंग कायदा, 2002, प्रिव्हेन्शन ऑफ मनी लाँडरिंग (देखभाल) अंतर्गत त्यांना नेमून दिलेला समान अर्थ असेल. रेकॉर्ड ऑफ रेकॉर्ड) नियम, 2005, आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदानांचे लक्षित वितरण, लाभ आणि सेवा) कायदा, 2016 आणि त्याअंतर्गत केलेले नियम, त्यात कोणतेही वैधानिक बदल किंवा पुनर्अधिनियम किंवा व्यावसायिक भाषेत वापरलेले, जसे की परिस्थिती असेल .

प्रकरण - II : सामान्य अटी

1. MHFCL च्या संचालक मंडळाने आपल्या ग्राहकाला जाणून घ्या (KYC) धोरणास मान्यता दिली आहे. MHFCL हे सुनिश्चित करेल की मनी लॉड्रिंग प्रतिबंधक कायदा, 2002 (2003 चा 15) च्या प्रकरण IV च्या तरतुदींच्या अंतर्गत दायित्वे पूर्ण करण्याच्या उद्देशाने समूह-व्यापी धोरण लागू केले जाईल.

MHFCL धोरण फ्रेमवर्क PML कायदा/नियमांचे पालन सुनिश्चित करण्याचा प्रयत्न करते, या संदर्भात नियामक सूचनांसह आणि मनी लॉड्रिंग, दहशतवादी वित्तपुरवठा, प्रसार वित्तपुरवठा आणि इतर संबंधित जोखमींपासून निर्माण होणाऱ्या धोक्यांपासून संरक्षण प्रदान केले पाहिजे. वरीलप्रमाणे कायदेशीर/नियामक आवश्यकतांचे पालन सुनिश्चित करताना, MHFCL FATF मानके आणि FATF मार्गदर्शन नोट्स लक्षात घेऊन सर्वोत्तम आंतरराष्ट्रीय पद्धतींचा अवलंब करण्याचा विचार करू शकते, जोखीम चांगल्या प्रकारे व्यवस्थापित करण्यासाठी.

2. **KYC धोरणामध्ये खालील चार प्रमुख घटकांचा समावेश आहे:**

- (a) ग्राहक स्वीकृती धोरण.
- (b) धोका व्यवस्थापन.
- (c) ग्राहक ओळख प्रक्रिया (CIP).
- (d) चे देखरेख व्यवहार.

3. **MHFCL द्वारे मनी लॉड्रिंग आणि दहशतवादी वित्तपुरवठा जोखीम मूल्यांकन:**

- (a) MHFCL 'मनी लॉड्रिंग (ML) आणि टेररिस्ट फायनान्सिंग (TF) जोखीम मूल्यमापन' व्यायाम वेळोवेळी पार पाडेल जेणेकरून ग्राहक, देश किंवा भौगोलिक क्षेत्र, उत्पादने, सेवा, त्यांच्या मनी लॉड्रिंग आणि दहशतवादी वित्तपुरवठा जोखीम कमी करण्यासाठी प्रभावी उपाययोजना ओळखणे, मूल्यांकन करणे आणि प्रभावी उपाय करणे. व्यवहार किंवा वितरण चॅनेल, इ.

एकूण जोखमीची पातळी ठरवण्यापूर्वी मूल्यांकन प्रक्रियेने सर्व संबंधित जोखीम घटकांचा विचार केला पाहिजे आणि योग्य स्तर आणि प्रकार लागू करावयाचा आहे. अंतर्गत जोखीम मूल्यमापन तयार करताना, MHFCL संपूर्ण क्षेत्र-विशिष्ट असुरक्षा लक्षात घेईल, जर असेल तर, नियामक/पर्यवेक्षक वेळोवेळी MHFCL सोबत सामायिक करू शकतात.

- (b) MHFCL द्वारे जोखीम मूल्यमापन योग्यरित्या दस्तऐवजीकरण केले जाईल आणि HFC चे स्वरूप, आकार, भौगोलिक उपस्थिती, क्रियाकलाप/संरचना इत्यादींची जटिलता यांच्या प्रमाणात असेल . पुढे, जोखीम मूल्यांकन व्यायामाचा कालावधी बोर्ड किंवा MHFCL च्या बोर्डाच्या कोणत्याही समितीद्वारे निर्धारित केला जाईल ज्याला या संदर्भात अधिकार दिले गेले आहेत, जोखीम मूल्यांकन व्यायामाच्या परिणामाशी संरेखित करा. मात्र, त्याचा किमान आढावा घेतला पाहिजे वार्षिक

- (c) या अभ्यासाचा परिणाम बोर्ड किंवा बोर्डाच्या कोणत्याही समितीवर ठेवला जाईल ज्याला या संदर्भात अधिकार दिले गेले आहेत आणि सक्षम प्राधिकरण आणि स्वयं-नियमन करणाऱ्यांना ते उपलब्ध असावे.

मृतदेह

(d) MHFCL जोखीम कमी करण्यासाठी आणि व्यवस्थापनासाठी जोखीम आधारित दृष्टीकोन (RBA) लागू करेल (स्वतः किंवा राष्ट्रीय जोखीम मूल्यांकनाद्वारे ओळखले जाईल) आणि या संदर्भात बोर्डांने मान्यताप्राप्त धोरणे, नियंत्रणे आणि कार्यपद्धती असावी. MHFCL ओळखले गेलेले ML/TF जोखीम आणि व्यवसायाचा आकार लक्षात घेऊन एक CDD कार्यक्रम राबवेल. पुढे, MHFCL नियंत्रणांच्या अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवेल आणि आवश्यक असल्यास ते वाढवेल.

4. नियुक्त केले दिग्दर्शक :

MHFCL ने प्रिव्हेन्शन ऑफ मनी लॉडरिंग (सुधारणा) नियम 2013 च्या संदर्भात कंपनीच्या व्यवस्थापकीय संचालकाची नियुक्ती केली आहे. PMLA आणि त्याअंतर्गत बनवलेले नियम आणि विनियम यांच्या संपूर्ण पालनासाठी ते जबाबदार असतील. नियुक्त संचालकाचे नाव, त्याचे पद, पत्ता आणि वेळोवेळी बदलांसह संपर्क तपशील, संचालक, FIU-IND आणि NHB/RBI यांना देखील कळवले जातील.

5. प्रधान अधिकारी:

MHFCL ने कंपनीचे हेड क्रेडिट 'प्रिन्सिपल ऑफिसर' म्हणून नियुक्त केले आहे. अशा प्रकारे नियुक्त केलेल्या प्रधान अधिकार्याचे नाव, त्याचे पद, पत्ता आणि वेळोवेळी बदलांसह संपर्क तपशील, संचालक, FIU-IND आणि NHB/RBI यांना देखील कळवले जातील.

कायदानुसार आवश्यकतेनुसार सर्व व्यवहारांचे निरीक्षण आणि अहवाल देण्यासाठी आणि माहितीची देवाणघेवाण करण्यासाठी तो जबाबदार असेल.

6. केवायसीचे पालन धोरण

(a) MHFCL याद्वारे KYC धोरणाचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी:

- i. केवायसीच्या उद्देशासाठी हेड ऑपरेशन्सच्या रँकमधील एक वरिष्ठ अधिकारी 'वरिष्ठ व्यवस्थापन' म्हणून नियुक्त करेल. अनुपालन
- ii. HO/झोनल ऑफिस/सर्कल ऑफिस येथे धोरणे आणि प्रक्रियांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी कार्यालयीन आदेशाद्वारे जबाबदारीचे वाटप पातळी
- iii. MHFCL धोरणे आणि प्रक्रियांच्या अनुपालन कार्याचे स्वतंत्र मूल्यमापन, कायदेशीर आणि नियामक आवश्यकतांसह अनुपालन विभागाकडून केले जावे, HO
- iv. केवायसी/एएमएल धोरणे आणि प्रक्रियांचे अनुपालन सत्यापित करण्यासाठी समवर्ती / अंतर्गत लेखापरीक्षण प्रणाली आणि लेखापरीक्षणासाठी त्रैमासिक ऑडिट नोट्स आणि अनुपालन सबमिट करणे समिती.

(b) MHFCL हे सुनिश्चित करेल की केवायसी नियमांचे पालन करण्याचे ठरवण्याचे निर्णय घेण्याचे कार्य आउटसोर्स केले जाणार नाही.

प्रकरण – III: ग्राहक स्वीकृती धोरण

1. MHFCL ने एक मजबूत ग्राहक स्वीकृती धोरण तयार केले आहे ज्याचा उद्देश विश्वसनीय, स्वतंत्र स्रोत दस्तऐवज, डेटा किंवा माहिती वापरून ग्राहकाची ओळख आणि पत्ता सत्यापित करणे आहे. तथापि, हे सुनिश्चित केले जाईल की ग्राहक स्वीकृती धोरणामुळे कोणत्याही ग्राहकाला त्रास होणार नाही किंवा सामान्य जनतेला विशेषतः आर्थिक किंवा सामाजिकदृष्ट्या आर्थिक सेवा नाकारण्यात येणार नाही. वंचित.
2. ग्राहक स्वीकृती धोरणामध्ये समाविष्ट असलेल्या पैलूच्या सामान्यतेचा पूर्वग्रह न ठेवता, MHFCL खात्री करेल ते:
  - (a) कोणतेही खाते निनावी किंवा काल्पनिक/ बेनामी नावाने उघडलेले नाही.
  - (b) जेथे MHFCL ग्राहकाच्या असहकारामुळे किंवा ग्राहकाने सादर केलेल्या कागदपत्रांच्या/माहितीच्या अविश्वसनीयतेमुळे, योग्य CDD उपाय लागू करू शकत नाही तेथे कोणतेही खाते उघडले जात नाही. MHFCL ग्राहकाच्या संबंधात संबंधित CDD उपायांचे पालन करण्यास असमर्थ असताना, आवश्यक असल्यास, STR दाखल करण्याचा विचार करेल.
  - (c) CDD प्रक्रियेचे पालन केल्याशिवाय कोणतेही व्यवहार किंवा खाते-आधारित संबंध केले जात नाहीत.
  - (d) खाते उघडताना आणि नियतकालिक अद्ययावत करताना KYC उद्देशासाठी मागितली जाणारी अनिवार्य माहिती नमूद केली आहे.
  - (e) अतिरिक्त माहिती, जिथे अशी माहिती आवश्यक MHFCL च्या अंतर्गत KYC पॉलिसीमध्ये नमूद केलेली नाही, ती ग्राहकाच्या स्पष्ट संमतीने प्राप्त केली जाते.
  - (f) MHFCL UCIC स्तरावर CDD प्रक्रिया लागू करेल. अशा प्रकारे, जर MHFCL चे विद्यमान KYC अनुपालन ग्राहक MHFCL मध्ये दुसरे खाते उघडू इच्छित असेल तर, नवीन CDD व्यायामाची आवश्यकता नाही.
  - (g) संयुक्त खाते उघडताना सर्व संयुक्त खातेधारकांसाठी CDD प्रक्रिया पाळली जाते.
  - (h) ज्या परिस्थितीत, ग्राहकाला दुसऱ्या व्यक्ती/संस्थेच्या वतीने कार्य करण्याची परवानगी आहे, ते स्पष्टपणे स्पष्ट केले आहे.
  - (i) ग्राहकाची ओळख कोणत्याही व्यक्तीशी किंवा घटकाशी जुळत नाही, ज्याचे नाव RBI KYC MD च्या अध्याय IX मध्ये दर्शविलेल्या मंजूरी सूचीमध्ये दिसते याची खात्री करण्यासाठी योग्य प्रणाली स्थापित केली आहे.
  - (j) जिथे कायमस्वरूपी खाते क्रमांक (PAN) प्राप्त केला जातो, तो जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या पडताळणी सुविधेतून सत्यापित केला जाईल.
  - (k) ग्राहकाकडून समतुल्य ई-दस्तऐवज प्राप्त झाल्यास, MHFCL माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 (2000 चा 21) च्या तरतुदीनुसार डिजिटल स्वाक्षरीची पडताळणी करेल.
  - (l) जेथे वस्तू आणि सेवा कर (GST) तपशील उपलब्ध आहेत, GST क्रमांक जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या शोध/सत्यापन सुविधेवरून सत्यापित केला जाईल.
3. ग्राहक स्वीकृती धोरणामुळे सामान्य जनतेच्या सदस्यांना आर्थिक सुविधा नाकारण्यात येणार नाही, विशेषतः जे आर्थिक किंवा सामाजिकदृष्ट्या आहेत. वंचित _
4. जेथे MHFCL ला मनी लॉड्रिंग किंवा दहशतवादी वित्तपुरवठ्याचा संशय आहे, आणि CDD प्रक्रिया पार पाडल्याने ग्राहकाला माहिती मिळेल असा त्याचा वाजवी विश्वास आहे, तो CDD प्रक्रियेचा पाठपुरावा करणार नाही आणि त्याऐवजी FIU-IND कडे STR दाखल करेल.

प्रकरण – IV: जोखिम व्यवस्थापन

1. जोखीम व्यवस्थापनासाठी, MHFCL कडे जोखीम-आधारित दृष्टीकोन असेल ज्यामध्ये समाविष्ट आहे खालील.
  - (a) ग्राहकांचे वर्गीकरण कमी, मध्यम आणि उच्च-जोखीम म्हणून केले जाईल श्रेणी , मूल्यांकन आणि जोखीम समज यावर आधारित MHFCL.
  - (b) ग्राहकांच्या जोखीम-वर्गीकरणासाठी MHFCL द्वारे व्यापक तत्त्वे मांडली जाऊ शकतात.
  - (c) ग्राहकाची ओळख, सामाजिक/आर्थिक स्थिती, व्यावसायिक क्रियाकलापांचे स्वरूप आणि ग्राहकाच्या व्यवसायाची माहिती आणि त्यांचे स्थान, भौगोलिक जोखीम व्यापणारे ग्राहक तसेच व्यवहार, उत्पादने/सेवांचा प्रकार, डिलिव्हरी या बाबींवर आधारित जोखमीचे वर्गीकरण केले जाईल. उत्पादने/सेवांच्या वितरणासाठी वापरले जाणारे चॅनेल, केलेल्या व्यवहाराचे प्रकार - रोख, चेक/मॉनेटरी इन्स्ट्रुमेंट्स, वायर ट्रान्सफर, फॉरेक्स व्यवहार इ. ग्राहकाच्या ओळखीचा विचार करताना, ऑनलाइन किंवा जारी करणाऱ्या अधिकाऱ्यांद्वारे ऑफर केलेल्या इतर सेवांद्वारे ओळख दस्तऐवजांची पुष्टी करण्याची क्षमता असू शकते. मध्ये देखील घटक असू शकतात.
  - (d) ग्राहकाचे जोखमीचे वर्गीकरण आणि अशा वर्गीकरणाची विशिष्ट कारणे गोपनीय ठेवली जावीत आणि ग्राहकाला खोटे बोलणे टाळण्यासाठी ते ग्राहकाला उघड केले जाणार नाही.

परंतु, समजलेल्या जोखमीशी संबंधित ग्राहकांच्या विविध श्रेणींकडून गोळा केलेली इतर विविध माहिती अनाहूत आहे आणि ती KYC पॉलिसीमध्ये नमूद केलेली आहे.

धडा - v: c वापरकर्ता ओळख प्रक्रिया (CIP)

1. MHFCL खालीलप्रमाणे ग्राहकांची ओळख करून घेईल प्रकरणे:

- (a) सह खाते -आधारित संबंध सुरू करणे ग्राहक
- (b) MHFCL चे खातेदार नसलेल्या व्यक्तीसाठी कोणतेही आंतरराष्ट्रीय मनी ट्रान्सफर ऑपरेशन करणे.
- (c) जेव्हा ग्राहक ओळख डेटाच्या सत्यतेबद्दल किंवा पर्याप्ततेबद्दल शंका असते _____ प्राप्त.
- (d) एजंट म्हणून तृतीय पक्षाची उत्पादने विकणे, त्यांची स्वतःची उत्पादने विकणे, क्रेडिट कार्ड/विक्रीची देय रक्कम भरणे आणि प्रीपेड/ट्रॅव्हल कार्डे आणि इतर कोणतेही उत्पादन पन्नास हजार रुपयांपेक्षा जास्त किंमतीत पुन्हा लोड करणे.
- (e) खाते-आधारित नसलेल्या ग्राहकासाठी व्यवहार करणे, म्हणजे वॉक-इन ग्राहक, जिथे गुंतलेली रक्कम पन्नास हजार रुपयांच्या बरोबरीची किंवा त्याहून अधिक आहे, एकच व्यवहार किंवा अनेक व्यवहार जे जोडलेले दिसतात.
- (f) जेव्हा MHFCL कडे असा विश्वास ठेवण्याचे कारण असते की ग्राहक (खाते-आधारित किंवा वॉक-इन) जाणूनबुजून पन्नास हजार रुपयांच्या उंबरठ्यावरील व्यवहारांच्या मालिकेत व्यवहाराची रचना करत आहे.
- (g) MHFCL खाती उघडताना परिचयाची मागणी केली जाणार नाही याची खात्री करेल.

2. खाते-आधारित नातेसंबंध सुरू करताना ग्राहकांची ओळख पडताळण्याच्या उद्देशाने, MHFCL, त्यांच्या पर्यायानुसार, खालील बाबींच्या अधीन राहून, तृतीय पक्षाद्वारे केलेल्या ग्राहकांच्या योग्य परिश्रमावर अवलंबून राहिल. परिस्थिती:

- (a) तृतीय पक्षाने केलेल्या नोंदी किंवा ग्राहकाची माहिती तत्काळ तृतीय पक्षाकडून किंवा केंद्रीय केवायसी रेकॉर्ड रजिस्ट्रीकडून प्राप्त केली जाते.
- (b) MHFCL द्वारे स्वतःचे समाधान करण्यासाठी पुरेशी पावले उचलली जातात की ओळख डेटाच्या प्रती आणि ग्राहकांच्या योग्य परिश्रम आवश्यकतांशी संबंधित इतर संबंधित कागदपत्रे तृतीय पक्षाकडून विनंती केल्याशिवाय उपलब्ध करून दिली जातील. विलंब
- (c) तृतीय पक्षाचे नियमन, पर्यवेक्षण किंवा निरीक्षण केले जाते आणि PML अंतर्गत आवश्यकता आणि दायित्वांच्या अनुषंगाने ग्राहकांच्या योग्य परिश्रम आणि रेकॉर्ड-कीपिंग आवश्यकतांचे पालन करण्यासाठी उपाय केले जातात. कायदा.
- (d) तृतीय पक्ष देश किंवा अधिकारक्षेत्रात आधारित असू शकत नाही ज्याचे उच्च मूल्यमापन केले जाते धोका
- (e) ग्राहकाच्या योग्य परिश्रमाची अंतिम जबाबदारी आणि योग्य परिश्रमाच्या वाढीव उपायांची, जसे लागू होते, ती त्यांच्याकडे असेल. MHFCL.

प्रकरण – VI: ग्राहक कार्यवाहीची प्रक्रिया (CDD)

भाग I - व्यक्तींच्या बाबतीत ग्राहक देय परिश्रम (CDD) प्रक्रिया

1. CDD हाती घेण्यासाठी, MHFCL खाते-आधारित नातेसंबंध प्रस्थापित करताना किंवा लाभार्थी मालक, अधिकृत स्वाक्षरी करणारा किंवा मुखत्यारपत्र धारक असलेल्या व्यक्तीशी व्यवहार करताना खालील गोष्टी प्राप्त करेल. कायदेशीर अस्तित्व:
  - (a) आधार क्रमांक होते,
    - (i) आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदानांचे लक्षित वितरण, लाभ आणि सेवा) अधिनियम, 2016 (18 चा 2016) च्या कलम 7 अंतर्गत अधिसूचित केलेल्या कोणत्याही योजनेंतर्गत कोणताही लाभ किंवा सबसिडी प्राप्त करण्यास तो इच्छुक आहे; किंवा
    - (ii) तो PML कायद्याच्या कलम 11A च्या उप-कलम (1) च्या पहिल्या तरतुदीनुसार अधिसूचित MHFCL कडे स्वेच्छेने आपला आधार क्रमांक सबमिट करण्याचा निर्णय घेतो; किंवा
      - (aa) आधार क्रमांक ताब्यात असल्याचा पुरावा जेथे ऑफलाइन पडताळणी केली जाऊ शकते; किंवा
      - (ab) आधार क्रमांकाचा पुरावा जिथे ऑफलाइन पडताळणी केली जाऊ शकत नाही किंवा त्याच्या ओळखीचा आणि पत्त्याचा तपशील असलेला कोणताही OVD किंवा समतुल्य ई-दस्तऐवज.
      - (ac) CKYCR वरून रेकॉर्ड डाउनलोड करण्यासाठी स्पष्ट संमतीसह KYC ओळखकर्ता; आणि
  - (b) प्राप्तिकर नियम, 1962 मध्ये परिभाषित केल्यानुसार स्थायी खाते क्रमांक किंवा त्याचा समतुल्य ई-दस्तऐवज किंवा फॉर्म क्रमांक 60; आणि
  - (c) अशा इतर दस्तऐवजांसह व्यवसायाचे स्वरूप आणि ग्राहकाची आर्थिक स्थिती, किंवा MHFCL ला आवश्यक असणारे समतुल्य ई-दस्तऐवज :

परंतु ग्राहकाने कोठे सबमिट केले आहे,

- i) PML कायद्याच्या कलम 11A च्या उप-कलम (1) च्या पहिल्या तरतुदीनुसार HFC ला अधिसूचित केलेल्या खंड (a) अंतर्गत आधार क्रमांक, MHFCL युनिकद्वारे प्रदान केलेल्या ई-केवायसी प्रमाणीकरण सुविधेचा वापर करून ग्राहकाच्या आधार क्रमांकाचे प्रमाणीकरण करेल. भारतीय ओळख प्राधिकरण. पुढे, अशा परिस्थितीत, जर ग्राहकाला सेंट्रल आयडेंटिटीज डेटा रिपोर्टिंजीमध्ये उपलब्ध असलेल्या ओळख माहितीनुसार पत्त्यापेक्षा वेगळा वर्तमान पत्ता प्रदान करायचा असेल, तर तो MHFCL ला त्याबाबत स्वयं-घोषणा देऊ शकतो.
- ii) वरील कलम (एए) अंतर्गत आधार ताब्यात असल्याचा पुरावा जेथे ऑफलाइन पडताळणी केली जाऊ शकते, MHFCL ऑफलाइन करेल पडताळणी
- iii) कोणत्याही OVD चे समतुल्य ई-दस्तऐवज, MHFCL डिजिटल स्वाक्षरी म्हणून सत्यापित करेल प्रति माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 (2000 चा 21) च्या तरतुदी आणि त्याखालील कोणत्याही नियमातील समस्या आणि परिशिष्ट I अंतर्गत निर्दिष्ट केल्यानुसार थेट फोटो घ्या.
- iv) खंड (ab) अंतर्गत आधार क्रमांकाचा पुरावा जेथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही, MHFCL

डिजिटल KYC द्वारे पडताळणी करेल. मी.

- v) वरील कलम (ac) अंतर्गत KYC आयडेंटिफायर, MHFCL कलम 56 नुसार CKYCR कडून KYC रेकॉर्ड ऑनलाइन मिळवेल.

परंतु, एचएफसीच्या एका वर्गासाठी सरकारने अधिसूचित केलेल्या तारखेच्या पलीकडे नसलेल्या कालावधीसाठी, डिजिटल केवायसी करण्याऐवजी, एमएचएफसीएल आधार क्रमांक किंवा ओव्हीडी आणि अलीकडील छायाचित्राच्या पुराव्याची प्रमाणित प्रत मिळवू शकते. जेथे समतुल्य ई-दस्तऐवज सबमिट केले जात नाही.

परंतु पुढे, आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदानांचे लक्षित वितरण, लाभ आणि सेवा) कायदा, 2016 च्या कलम 7 अंतर्गत अधिसूचित कोणत्याही योजनेअंतर्गत कोणताही लाभ किंवा अनुदान प्राप्त करू इच्छिणाऱ्या व्यक्तीसाठी ई - केवायसी प्रमाणीकरण केले जाऊ शकत नाही. वृद्धापकाळामुळे किंवा इतर कारणांमुळे झालेली दुखापत, आजार किंवा अशक्तपणा आणि तत्सम कारणांमुळे, MHFCL, आधार क्रमांक मिळवण्याव्यतिरिक्त, ऑफलाइन पडताळणी करून किंवा पर्यायाने इतर कोणत्याही OVD किंवा समतुल्य ईची प्रमाणित प्रत मिळवून ओळख करून देईल. - ग्राहकाकडून त्याचे दस्तऐवज. अशा प्रकारे केले जाणारे सीडीडी एमएचएफसीएलच्या अधिकाऱ्याद्वारे नेहमीच केले जाईल आणि अशा अपवाद हाताळणी देखील कलम 8 मध्ये अनिवार्य केल्यानुसार समवर्ती लेखापरीक्षणाचा एक भाग असेल. MHFCL अपवाद हाताळणीची प्रकरणे केंद्रीकृत अपवादामध्ये रेकॉर्ड करणे सुनिश्चित करेल. डेटाबेस डेटाबेसमध्ये अपवाद मंजूर करण्याचे कारण, ग्राहक तपशील, अपवाद अधिकृत करणाऱ्या नियुक्त अधिकाऱ्याचे नाव आणि काही असल्यास अतिरिक्त तपशील यांचा समावेश असेल. डेटाबेस MHFCL द्वारे नियतकालिक अंतर्गत ऑडिट / तपासणीच्या अधीन असेल आणि पर्यवेक्षी पुनरावलोकनासाठी उपलब्ध असेल.

स्पष्टीकरण 1: MHFCL, जेथे त्याचा ग्राहक आधार क्रमांक असलेल्या आधार क्रमांकाच्या ताब्यात असल्याचा पुरावा सादर करतो, तेव्हा अशा ग्राहकाने आधार क्रमांकाचे प्रमाणीकरण आवश्यक नसलेल्या तरतुदीनुसार (i) आधार क्रमांकाचे प्रमाणीकरण आवश्यक नसलेल्या योग्य माध्यमांद्वारे त्याचा आधार क्रमांक दुरुस्त केला किंवा ब्लॉक आउट केल्याचे सुनिश्चित करेल. वर

स्पष्टीकरण 2: आधारचा वापर, आधार ताब्यात असल्याचा पुरावा इत्यादी, आधार (आर्थिक आणि इतर सबसिडी लाभ आणि सेवांचे लक्षित वितरण) कायदा, 2016 आणि त्याअंतर्गत केलेल्या नियमांनुसार असेल.

2. नॉन-फेस-टू-फेस मोडमध्ये आधार ओटीपी आधारित ई-केवायसी वापरून उघडलेली खाती खालील अटींच्या अधीन आहेत:

- द्वारे प्रमाणीकरणासाठी ग्राहकाची विशिष्ट संमती असणे आवश्यक आहे OTP.
- अशा खात्यांसाठी जोखीम कमी करणारा उपाय म्हणून, MHFCL हे सुनिश्चित करेल की व्यवहार सूचना, OTP

इ. फक्त आधार नोंदणीकृत ग्राहकाच्या मोबाईल नंबरवर पाठवले जातील. MHFCL कडे अशा खात्यांमधील

मोबाईल नंबर बदलण्याच्या विनंत्यांना सामोरे जाण्यासाठी योग्य परिश्रमाची एक मजबूत प्रक्रिया स्पष्ट करणारे बोर्ड मंजूर धोरण असेल .

- iii. ग्राहकाच्या सर्व ठेव खात्यांची एकूण शिल्लक एक लाख रुपयांपेक्षा जास्त नसावी. जर, शिल्लक उंबरठ्यापेक्षा जास्त असेल तर, खालील (v) वर नमूद केल्याप्रमाणे CDD पूर्ण होईपर्यंत खाते चालू राहणे बंद होईल.
- iv. एका आर्थिक वर्षातील सर्व जमा खात्यांमध्ये एकत्रितपणे घेतलेल्या सर्व जमा खात्यांमध्ये रक्कम दोन रुपयांपेक्षा जास्त नसावी लाख
- v. कर्ज खात्याच्या संदर्भात, फक्त मुदत कर्ज मंजूर केले जाईल. मंजूर मुदत कर्जाची एकूण रक्कम अ मध्ये साठ हजार रुपयांपेक्षा जास्त नसावी वर्ष
- vi. (RBI KYC MD चे विभाग) किंवा कलम 18 (RBI KYC MD V-CIP चे विभाग) नुसार ओळख झाल्याशिवाय एका वर्षापेक्षा जास्त काळ परवानगी दिली जाणार नाही.) चालते. जर आधार तपशील कलम 18 अंतर्गत वापरला गेला असेल तर, नवीन आधार OTP प्रमाणीकरणासह संपूर्णपणे प्रक्रियेचे पालन केले जाईल.
- vii. वर नमूद केल्याप्रमाणे सीडीडी प्रक्रिया एका वर्षाच्या आत पूर्ण न केल्यास, ठेव खात्यांच्या संदर्भात, ते त्वरित बंद केले जाईल. कर्ज खात्याच्या संदर्भात आणखी डेबिट केले जाणार नाहीत परवानगी.
- viii. इतर कोणत्याही HFC सोबत समोरासमोर नॉन-फेस मोडमध्ये OTP आधारित KYC वापरून दुसरे कोणतेही खाते उघडले नाही किंवा उघडले जाणार नाही अशी घोषणा ग्राहकाकडून प्राप्त केली जाईल. पुढे, सीकेवायसीआरवर केवायसी माहिती अपलोड करताना, एमएचएफसीएल स्पष्टपणे सूचित करेल की अशी खाती ओटीपी आधारित ई-केवायसी वापरून उघडली आहेत आणि इतर एचएफसी ओटीपी आधारित ई-केवायसी प्रक्रियेसह उघडलेल्या खात्यांच्या केवायसी माहितीवर आधारित खाती उघडणार नाहीत. -तोंड घायला मोड
- ix. MHFCL कडे वरील-उल्लेखित अटींचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी कोणत्याही गैर-अनुपालन/उल्लंघनाच्या बाबतीत अलर्ट जनरेट करण्यासाठी प्रणालींसह कठोर देखरेख प्रक्रिया असतील.

3. MHFCL थेट V-CIP हाती घेऊ शकते, MHFCL च्या अधिकाऱ्याद्वारे, वैयक्तिक ग्राहकाशी खाते-आधारित संबंध प्रस्थापित करण्यासाठी, त्याची सूचित संमती मिळाल्यानंतर आणि खालील किमान मानकांचे पालन केले जाईल:

(a) V-CIP पायाभूत सुविधा:

- i) MHFCL ने वेळोवेळी अपडेट केल्याप्रमाणे बँकांसाठी किमान बेसलाइन सायबर सुरक्षा आणि लवचिकता फ्रेमवर्कवर RBI मार्गदर्शक तत्वांचे तसेच IT जोखमींवरील इतर सामान्य मार्गदर्शक तत्वांचे पालन केले पाहिजे. तंत्रज्ञान पायाभूत सुविधा MHFCL च्या स्वतःच्या आवारात ठेवल्या पाहिजेत आणि V-CIP कनेक्शन आणि परस्परसंवाद आवश्यकपणे त्याच्या स्वतःच्या सुरक्षित नेटवर्क डोमेनमधून उद्भवला पाहिजे. प्रक्रियेसाठी कोणत्याही तंत्रज्ञानाशी संबंधित आउटसोर्सिंग हे RBI च्या संबंधित मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करणारे असावे. जेथे क्लाउड डिप्लॉयमेंट मॉडेल वापरले जाते, तेथे हे सुनिश्चित केले जाईल की अशा मॉडेलमधील डेटाची मालकी केवळ MHFCL कडे आहे आणि व्हिडिओ रेकॉर्डिंगसह सर्व डेटा MHFCL कडे केवळ क्लाउड सर्व्हरसह, जर असेल तर, ताबडतोब हस्तांतरित केला जाईल. V- CIP प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर आणि MHFCL च्या V-CIP ला

सहाय्य करणाऱ्या क्लाउड सेवा प्रदाता किंवा तृतीय-पक्ष तंत्रज्ञान प्रदात्याद्वारे कोणताही डेटा ठेवला जाणार नाही.

- ii) योग्य एनक्रिप्शन मानकांनुसार, MHFCL ग्राहक उपकरण आणि V-CIP अनुप्रयोगाच्या होस्टिंग पॉइंट दरम्यान डेटाचे एंड-टू-एंड एनक्रिप्शन सुनिश्चित करेल. ग्राहकाची संमती लेखापरीक्षणयोग्य आणि फेरफार पुराव्याने नोंदवली जावी.
- iii) V-CIP इन्फ्रास्ट्रक्चर/ॲप्लिकेशन भारताबाहेरील IP पत्त्यांवरून किंवा फसवणूक केलेल्या IP पत्त्यांकडून कनेक्शन रोखण्यास सक्षम असावे.
- iv) व्हिडिओ रेकॉर्डिंगमध्ये व्ही-सीआयपी आणि डेट-टाइम स्टॅम्प घेणाऱ्या ग्राहकाचे थेट जीपीएस को-ऑर्डिनेट्स (जिओ-टॅगिंग) असले पाहिजेत. व्ही-सीआयपी मधील लाईव्ह व्हिडिओची गुणवत्ता ग्राहकाला संशयाच्या पलीकडे ओळखण्यासाठी पुरेशी असेल.
- v) कोणत्याही ग्राहकाच्या ओळखीची अंतिम जबाबदारी MHFCL ची असली तरीही अनुप्रयोगामध्ये चेहरा जिवंतपणा / स्पूफ डिटेक्शन तसेच उच्च पातळीच्या अचूकतेसह चेहरा जुळणारे तंत्रज्ञान असलेले घटक असावेत. V-CIP मजबूत आहे याची खात्री करण्यासाठी योग्य कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) तंत्रज्ञानाचा वापर केला जाऊ शकतो.
- vi) बनावट ओळखीच्या आढळलेल्या/प्रयत्न केलेल्या/नजीक-गहाळ झालेल्या प्रकरणांच्या अनुभवावर आधारित, ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर तसेच वर्कफ्लोसह तंत्रज्ञान पायाभूत सुविधा नियमितपणे अपग्रेड केल्या जातील. V-CIP द्वारे बनावट ओळखीचे आढळलेले कोणतेही प्रकरण विद्यमान नियामक मार्गदर्शक तत्वांनुसार सायबर घटना म्हणून नोंदवले जाईल.
- vii) V-CIP इन्फ्रास्ट्रक्चरची मजबूती आणि एन्ड-टू-एंड एनक्रिप्शन क्षमता सुनिश्चित करण्यासाठी आवश्यक चाचण्या जसे की असुरक्षितता मूल्यांकन, प्रवेश चाचणी आणि सुरक्षा ऑडिट करावे लागेल. या प्रक्रियेअंतर्गत नोंदवलेले कोणतेही गंभीर अंतर त्याची अंमलबजावणी सुरू करण्यापूर्वी कमी केले जाईल. अशा चाचण्या इंडियन कॉम्प्युटर इमर्जन्सी रिस्पॉन्स टीम (CERT-In) च्या पॅनेल केलेल्या ऑडिटर्सनी घेतल्या पाहिजेत. अंतर्गत / नियामक मार्गदर्शक तत्वांच्या अनुरूप अशा चाचण्या नियमितपणे केल्या पाहिजेत.
- viii) व्ही-सीआयपी ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर आणि संबंधित API/वेबसेवा लाईव्ह वातावरणात वापरण्यापूर्वी कार्यात्मक, कार्यप्रदर्शन, देखभाल सामर्थ्याची योग्य चाचणी घेतली जाईल. अशा चाचण्यांदरम्यान आढळलेले कोणतेही गंभीर अंतर बंद केल्यावरच, अर्ज आणला जावा. अंतर्गत/नियामक मार्गदर्शक तत्वांच्या अनुरूप अशा चाचण्या देखील वेळोवेळी केल्या जातील.

(b) V-CIP प्रक्रिया

- i) MHFCL V-CIP साठी स्पष्ट कार्यप्रवाह आणि मानक कार्यप्रणाली तयार करेल आणि त्याचे पालन सुनिश्चित करेल. V-CIP प्रक्रिया केवळ MHFCL च्या अधिका-यांद्वारेच या उद्देशासाठी विशेष प्रशिक्षित केली जाईल. अधिकाऱ्याने सजीवपणाची तपासणी करणे आणि ग्राहकाचे इतर कोणतेही फसवे फेरफार किंवा संशयास्पद वर्तन शोधून त्यावर कारवाई करण्यास सक्षम असावे.

- ii) व्हिडिओला विराम देणे, कॉल पुन्हा कनेक्ट करणे इत्यादींसह कोणत्याही प्रकारच्या व्यत्ययामुळे एकाधिक व्हिडिओ फाईल्स तयार होऊ नयेत. जर विराम किंवा व्यत्ययामुळे एकाधिक फाईल्स तयार होत नसतील, तर MHFCL द्वारे नवीन सत्र सुरू करण्याची आवश्यकता नाही. तथापि, कॉल ड्रॉप / डिस्कनेक्शनच्या बाबतीत, नवीन सत्र सुरू केले जाईल.
- iii) क्रम आणि/किंवा प्रश्नांचा प्रकार, व्हिडीओ संवादादरम्यान परस्परसंवादाची सजीवता दर्शविणाऱ्या प्रश्नांसह, परस्परसंवाद रिअल-टाइम आहेत आणि पूर्व-रेकॉर्ड केलेले नाहीत हे स्थापित करण्यासाठी भिन्न असतील.
- iv) ग्राहकाच्या शेवटी पाहिल्या गेलेल्या कोणत्याही सूचनेमुळे खाते उघडण्याची प्रक्रिया नाकारली जाईल.
- v) व्ही-सीआयपी ग्राहक विद्यमान किंवा नवीन ग्राहक असण्याची वस्तुस्थिती, किंवा ते आधी नाकारलेल्या प्रकरणाशी संबंधित असल्यास किंवा काही नकारात्मक यादीत नाव दिसल्यास, कार्यप्रवाहाच्या योग्य टप्प्यावर विचारात घेतले पाहिजे.
- vi) MHFCL चे अधिकृत अधिकारी V-CIP करत असलेले ऑडिओ-व्हिडिओ रेकॉर्ड करेल तसेच ओळखीसाठी उपस्थित ग्राहकाचे छायाचित्र कॅप्चर करेल आणि खालीलपैकी कोणत्याही एकाचा वापर करून ओळख माहिती मिळवेल:
  - अ) ओटीपी आधारित आधार ई-केवायसी प्रमाणीकरण.
  - ब) ओळखीसाठी आधारची ऑफलाइन पडताळणी
  - क) CKYCR वरून डाउनलोड केलेले KYC रेकॉर्ड, कलम 56 नुसार, ग्राहकाने प्रदान केलेला KYC ओळखकर्ता वापरून.

डिजिटलॉकरद्वारे जारी केलेल्या दस्तऐवजांसह OVD चे समतुल्य ई-दस्तऐवज. MHFCL ने कलम 16 नुसार आधार क्रमांक दुरुस्त करणे किंवा ब्लॉकआउट करणे सुनिश्चित केले पाहिजे

  - द) XML फाइल किंवा आधार सुरक्षित QR कोड वापरून आधारची ऑफलाइन पडताळणी करताना, XML फाइल किंवा QR कोड निर्मितीची तारीख V-CIP पार पाडण्याच्या तारखेपासून तीन कामकाजाच्या दिवसांपेक्षा जुनी नाही याची खात्री केली जाईल.
  - ए) पुढे, आधार XML फाइल / आधार QR कोड वापरण्यासाठी तीन दिवसांच्या विहित कालावधीनुसार, MHFCL खात्री करेल की V-CIP ची व्हिडिओ प्रक्रिया CKYCR द्वारे डाउनलोड / प्राप्त केल्यानंतर तीन कामकाजाच्या दिवसांत केली जाईल. / आधार प्रमाणीकरण / समतुल्य ई-दस्तऐवज, दुर्मिळ प्रकरणांमध्ये, संपूर्ण प्रक्रिया एकाच वेळी किंवा अखंडपणे पूर्ण केली जाऊ शकत नाही. तथापि, MHFCL हे सुनिश्चित करेल की यामुळे कोणतीही वाढीव जोखीम जोडली जाणार नाही.
- vii) ग्राहकाचा पत्ता OVD मध्ये दर्शविल्यापेक्षा वेगळा असल्यास, सध्याच्या आवश्यकतेनुसार सध्याच्या पत्त्याच्या योग्य नोंदी घेतल्या जातील. हे सुनिश्चित केले जाईल की ग्राहकाने सबमिट केलेले आर्थिक आणि आर्थिक प्रोफाइल/माहिती देखील योग्य पद्धतीने V-CIP हाती घेणाऱ्या ग्राहकाकडून पुष्टी केली जाईल.

- viii) MHFCL ग्राहकाने ई-पॅन प्रदान केल्याची प्रकरणे वगळता, प्रक्रियेदरम्यान ग्राहकाने दाखवल्या जाणाऱ्या पॅन कार्डची स्पष्ट प्रतिमा कॅप्चर करेल. डिजीलॉकरसह जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या डेटाबेसमधून पॅन तपशीलांची पडताळणी केली जाईल.
- ix) ई-पॅनसह समतुल्य ई-दस्तऐवजाची मुद्रित प्रत वापरणे V-CIP साठी वैध नाही.
- x) MHFCL चे अधिकृत अधिकारी हे सुनिश्चित करेल की आधार/OVD आणि PAN/e-PAN मधील ग्राहकाचा फोटो V-CIP घेणाऱ्या ग्राहकाशी आणि आधार/OVD आणि PAN/e-PAN मधील ओळख तपशील जुळतील. ग्राहकाने दिलेल्या तपशिलांसह.
- xi) सहाय्यक V-CIP अनुज्ञेय असेल जेव्हा बँक व्यवसाय करस्पॉन्डंट्सची (BCs) मदत घेतील जेणेकरून केवळ ग्राहकाच्या शेवटी प्रक्रिया सुलभ होईल. जेथे BC च्या सेवांचा वापर केला जातो तेथे ग्राहकांना सहाय्य करणाऱ्या BC चे तपशील बँका ठेवतील. ग्राहकांच्या योग्य परिश्रमाची अंतिम जबाबदारी बँकेची असेल.
- xii) V-CIP द्वारे उघडलेली सर्व खाती समवर्ती ऑडिटच्या अधीन राहिल्यानंतरच कार्यान्वित केली जातील, प्रक्रियेची अखंडता आणि निकालाची स्वीकार्यता सुनिश्चित करण्यासाठी.
- xiii) परिच्छेद अंतर्गत निर्दिष्ट नसलेल्या परंतु माहिती तंत्रज्ञान (IT) कायदा सारख्या इतर कायदांतर्गत आवश्यक असलेल्या सर्व बाबींचे MHFCL द्वारे योग्यरित्या पालन केले जाईल.

(c) V-CIP रेकॉर्ड आणि डेटा व्यवस्थापन

- i) V-CIP चा संपूर्ण डेटा आणि रेकॉर्डिंग भारतात स्थित प्रणाली/प्रणालीमध्ये संग्रहित केले जातील. MHFCL हे सुनिश्चित करेल की व्हिडिओ रेकॉर्डिंग सुरक्षित आणि सुरक्षित रीतीने संग्रहित केले गेले आहे आणि त्यात तारीख आणि वेळ स्टॅम्प आहे जे सोपे ऐतिहासिक डेटा शोध देते. या MD मध्ये नमूद केल्यानुसार रेकॉर्ड व्यवस्थापनावरील सध्याच्या सूचना V-CIP साठी देखील लागू होतील.
- ii) व्ही-सीआयपी करत असलेल्या अधिकाऱ्याच्या क्रेडेन्शियल्ससह क्रियाकलाप लॉग जतन केले जातील.

4. MHFCL च्या एका शाखा/कार्यालयाने एकदा केलेले KYC पडताळणी MHFCL च्या इतर कोणत्याही शाखेत/कार्यालयात खाते हस्तांतरित करण्यासाठी वैध असेल, जर संबंधित खात्यासाठी पूर्ण KYC पडताळणी आधीच केली गेली असेल आणि ती वेळोवेळी देय नसेल. अद्यतन

भाग ॥ - एकल मालकीच्या कंपन्यांसाठी सीडीडी उपाय

1. एकमेव मालकीच्या फर्मच्या नावावर खाते उघडण्यासाठी, व्यक्तीचा (मालक) CDD सोबत नेला जाईल बाहेर
2. वरील व्यतिरिक्त, खालीलपैकी कोणतेही दोन दस्तऐवज किंवा तिथले समतुल्य ई-दस्तऐवज मालकीच्या फर्मच्या नावाने व्यवसाय/क्रियाकलापाचा पुरावा म्हणून देखील प्राप्त केले जातील:
  - (a) नोंदणी सरकारने जारी केलेल्या उद्यम नोंदणी प्रमाणपत्रासह (URC) प्रमाणपत्र
  - (b) दुकान आणि आस्थापना अंतर्गत नगरपालिका अधिका-यांनी जारी केलेले प्रमाणपत्र/परवाना कायदा.
  - (c) विक्री आणि आयकर परतावा
  - (d) CST/VAT/ GST प्रमाणपत्र (तात्पुरती/अंतिम).
  - (e) विक्रीकर/सेवा कर/व्यावसायिक कर अधिकाऱ्यांनी जारी केलेले प्रमाणपत्र/नोंदणी दस्तऐवज.
  - (f) आयईसी (आयातदार निर्यातक कोड) डीजीएफटीच्या कार्यालयाद्वारे मालकी हक्कासाठी जारी केलेले किंवा एखाद्या अंतर्गत समाविष्ट केलेल्या कोणत्याही व्यावसायिक संस्थेद्वारे मालकी हक्काच्या नावाने जारी केलेले परवाना/प्रॅक्टिसचे प्रमाणपत्र कायदा
  - (g) संपूर्ण आयकर रिटर्न (फक्त पोचपावती नव्हे) एकमेव मालकाच्या नावावर जेथे फर्मचे उत्पन्न प्रतिबिंबित केले जाते, आयकराद्वारे योग्यरित्या प्रमाणीकृत/पोचती अधिकारी
  - (h) वीज, पाणी, लँडलाईन टेलिफोन बिले यासारखी युटिलिटी बिले, इ.
3. ज्या प्रकरणांमध्ये MHFCL ला असे दोन दस्तऐवज सादर करणे शक्य नाही याबद्दल समाधानी आहे, MHFCL त्यांच्या विवेकबुद्धीनुसार, व्यवसाय/क्रियाकलापाचा पुरावा म्हणून त्यापैकी फक्त एक कागदपत्र स्वीकारू शकते.
4. परंतु MHFCL ने कॉन्टॅक्ट पॉइंट व्हेरिफिकेशन हाती घेतले आणि अशा फर्मचे अस्तित्व प्रस्थापित करण्यासाठी आवश्यक असलेली इतर माहिती आणि स्पष्टीकरण संकलित केले, आणि स्वतःला पुष्टी आणि समाधान देईल की व्यवसाय क्रियाकलाप मालकीच्या संबंधित पत्त्यावरून सत्यापित केला गेला आहे.

भाग III- कायदेशीर संस्थांसाठी सीडीडी उपाय

1. कंपनीचे खाते उघडण्यासाठी, खालीलपैकी प्रत्येक कागदपत्रांच्या प्रमाणित प्रती किंवा त्याच्या समतुल्य ई-दस्तऐवज आवश्यक आहेत. प्राप्त:
  - (a) चे प्रमाणपत्र निगमन
  - (b) चे मेमोरँडम आणि लेख असोसिएशन
  - (c) चा कायमस्वरूपी खाते क्रमांक कंपनी
  - (d) संचालक मंडळाचा ठराव आणि त्याचे व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी दिलेला मुखत्यारपत्र
  - (e) RBI KYC MD चे विभाग) मध्ये नमूद केल्यानुसार लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याशी संबंधित कागदपत्रे, कंपनीवर व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेले वकील वतीने
  - (f) वरिष्ठ व्यवस्थापन पदावर असलेल्या संबंधित व्यक्तींची नावे; आणि
  - (g) नोंदणीकृत कार्यालय आणि त्याच्या व्यवसायाचे मुख्य ठिकाण, ते वेगळे असल्यास.
2. भागीदारी फर्मचे खाते उघडण्यासाठी, खालीलपैकी प्रत्येक कागदपत्रांच्या प्रमाणित प्रती किंवा त्यांच्या समतुल्य ई-दस्तऐवज प्राप्त:
  - (a) नोंदणी प्रमाणपत्र
  - (b) भागीदारी करार
  - (c) भागीदारी फर्मचा कायमस्वरूपी खाते क्रमांक
  - (d) RBI KYC MD चे विभाग) मध्ये नमूद केल्यानुसार, लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याशी संबंधित कागदपत्रे, यथास्थिती, त्याच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी वकील धरून
  - (ई) सर्व भागीदारांची नावे; आणि
  - (f) नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता, आणि त्याच्या व्यवसायाचे मुख्य ठिकाण, जर ते वेगळे असेल.
3. ट्रस्टचे खाते उघडण्यासाठी, खालीलपैकी प्रत्येक दस्तऐवजाच्या प्रमाणित प्रती किंवा त्यांच्या समतुल्य ई-कागदपत्रे मिळतील:
  - (a) नोंदणी प्रमाणपत्र
  - (b) विश्वासी कृत्य
  - (c) ट्रस्टचा स्थायी खाते क्रमांक किंवा फॉर्म क्रमांक 60
  - (d) RBI KYC MD चे विभाग) मध्ये नमूद केल्यानुसार, लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याशी संबंधित कागदपत्रे, यथास्थिती, त्याच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी वकील धरून
  - (e) ट्रस्टचे लाभार्थी, विश्वस्त, सेटलर आणि लेखकांची नावे
  - (f) ट्रस्टच्या नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता; आणि
  - (g) ट्रस्टी आणि ट्रस्टच्या वतीने व्यवहार करण्यास अधिकृत असलेल्या विश्वस्तांची आणि कागदपत्रांची यादी, कलम 16 (RBI KYC MD चे विभाग) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे.

भाग IV - लाभार्थी मालकाची ओळख

1. नैसर्गिक व्यक्ती नसलेल्या कायदेशीर व्यक्तीचे खाते उघडण्यासाठी, लाभार्थी मालक(मालकांची) ओळख पटवली जाईल आणि त्याची/तिची ओळख सत्यापित करण्यासाठी नियमांच्या नियम 9 च्या उपनियम (3) नुसार सर्व वाजवी पावले उचलली जातील. लक्षात घेऊन हाती घेण्यात येईल खालील:
  - (a) जेथे ग्राहक किंवा नियंत्रित स्वारस्यांचा मालक (i) भारतातील स्टॉक एक्सचेंजवर सूचीबद्ध केलेली संस्था आहे किंवा (ii) ती केंद्र सरकारने अधिसूचित केलेल्या अधिकारक्षेत्रातील रहिवासी आहे आणि अशा अधिकारक्षेत्रातील स्टॉक एक्सचेंजमध्ये सूचीबद्ध आहे, किंवा (iii) ही अशा सूचीबद्ध घटकांची उपकंपनी आहे; अशा घटकांच्या कोणत्याही भागधारकाची किंवा लाभार्थी मालकाची ओळख ओळखणे आणि त्याची पडताळणी करणे आवश्यक नाही.
  - (b) ट्रस्ट/नोंमिनी किंवा फिड्युसियरी खात्यांच्या बाबतीत ग्राहक दुसऱ्या व्यक्तीच्या वतीने विश्वस्त/नोंमिनी किंवा इतर मध्यस्थ म्हणून काम करत आहे की नाही हे निर्धारित केले जाते. अशा प्रकरणांमध्ये, मध्यस्थांच्या आणि ज्यांच्या वतीने ते काम करत आहेत त्यांच्या ओळखीचे समाधानकारक पुरावे, तसेच ट्रस्टचे स्वरूप किंवा त्या ठिकाणी असलेल्या इतर व्यवस्थांचे तपशील प्राप्त केले जातील.

भाग v - चालू असलेला योग्य परिश्रम

1. MHFCL ग्राहकांचे व्यवहार, ग्राहकांच्या व्यवसायाबद्दल आणि जोखीम प्रोफाइलबद्दलच्या त्यांच्या ज्ञानाशी सुसंगत असल्याची खात्री करण्यासाठी ग्राहकांची सतत योग्य काळजी घेईल; आणि स्रोत निधी
2. परिशिष्टानुसार देखरेखीची व्याप्ती ग्राहकाच्या जोखीम श्रेणीशी संरेखित केली जाईल 2
स्पष्टीकरण: उच्च जोखमीच्या खात्यांवर अधिक तीव्रतेने देखरेख करणे आवश्यक आहे.
ए प्रणाली च्या नियतकालिक पुनरावलोकन च्या धोका वर्गीकरण च्या खाती, सह अशा नियतकालिकता सहा महिन्यांतून किमान एकदा, आणि वर्धित योग्य परिश्रम उपाय लागू करण्याची आवश्यकता ठेवली जाईल ठिकाणी.

3. चालू असलेल्या योग्य परिश्रमासाठी, MHFCL प्रभावी निरीक्षणास समर्थन देण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि मशीन लर्निंग (AI आणि ML) तंत्रज्ञानासह योग्य नवकल्पनांचा अवलंब करण्याचा विचार करू शकते.

4. केवायसीचे अद्यतन / नियतकालिक अद्यतन

एमएचएफसीएल केवायसीच्या नियतकालिक अद्यतनासाठी जोखीम-आधारित दृष्टीकोन अवलंबेल याची खात्री करून CDD अंतर्गत संकलित केलेली माहिती किंवा डेटा अद्ययावत आणि संबंधित आहे, विशेषतः जिथे जास्त धोका आहे. तथापि, उच्च-जोखीम असलेल्या ग्राहकांसाठी दर दोन वर्षांतून किमान एकदा, मध्यम जोखमीच्या ग्राहकांसाठी दर आठ वर्षांतून एकदा आणि खाते उघडल्याच्या तारखेपासून कमी जोखमीच्या ग्राहकांसाठी दर दहा वर्षांतून एकदा / शेवटचे केवायसी अपडेट. या संदर्भातील धोरण MHFCL च्या संचालक मंडळाने किंवा ज्या मंडळाला अधिकार सोपवले गेले आहेत त्या मंडळाच्या कोणत्याही समितीने रितसर मान्यता दिलेल्या MHFCL च्या अंतर्गत KYC धोरणाचा भाग म्हणून दस्तऐवजीकरण केले जाईल.

अ) व्यक्ती:

केवायसी माहितीमध्ये कोणताही बदल नाही: केवायसी माहितीमध्ये कोणताही बदल न झाल्यास, या संदर्भात ग्राहकाकडून स्वयं-घोषणा एमएचएफसीएलकडे नोंदणीकृत ग्राहकाच्या ईमेल-आयडी, एमएचएफसीएलमध्ये नोंदणीकृत ग्राहकाचा मोबाइल क्रमांक, एटीएम, डिजिटलद्वारे प्राप्त केली जाईल. चॅनेल (जसे की ऑनलाइन बँकिंग / इंटरनेट बँकिंग, MHFCL चे मोबाईल ऍप्लिकेशन), पत्र इ.

पत्त्यातील बदल: केवळ ग्राहकाच्या पत्त्याच्या तपशीलात बदल झाल्यास, नवीन पत्त्याची स्वयं-घोषणा ग्राहकाकडून MHFCL कडे नोंदणीकृत ग्राहकाच्या ईमेल-आयडी, MHFCL कडे नोंदणीकृत ग्राहकाचा मोबाइल क्रमांक, द्वारे प्राप्त केली जाईल. ATM, डिजिटल चॅनेल (जसे की ऑनलाइन बँकिंग/इंटरनेट बँकिंग, MHFCL चे मोबाईल ऍप्लिकेशन), पत्र, इ. आणि घोषित पत्ता दोन महिन्यांत सकारात्मक पुष्टीकरणद्वारे सत्यापित केला जाईल, जसे की पत्ता पडताळणी पत्र, संपर्क बिंदू सत्यापन, डिलिव्हरेबल इ.

पुढे, MHFCL, त्यांच्या पर्यायावर, ग्राहकाने घोषित केलेल्या पत्त्याच्या पुराव्याच्या उद्देशाने, कलम 3(a)(xiii) मध्ये परिभाषित केल्यानुसार, OVD किंवा OVD ची प्रत किंवा त्याच्या समतुल्य ई-दस्तऐवज प्राप्त करू शकते. नियतकालिक अद्यतनाची वेळ. तथापि, अशी आवश्यकता MHFCL द्वारे त्यांच्या अंतर्गत KYC धोरणामध्ये MHFCL च्या संचालक मंडळाने किंवा ज्या मंडळाला अधिकार सोपवण्यात आले आहेत त्या मंडळाच्या कोणत्याही समितीने रितसर मान्यता दिलेल्या स्पष्टपणे नमूद केली जाईल.

नॉन-फेस टू फेस मोडमध्ये आधार ओटीपी आधारित ई-केवायसी नियतकालिक अपडेटसाठी वापरला जाऊ शकतो. स्पष्ट करण्यासाठी, नॉन-फेस टू फेस मोडमध्ये आधार ओटीपी आधारित ई-केवायसीद्वारे केवायसीचे अपडेट/नियतकालिक अपडेट करण्याच्या बाबतीत कलम 17 मध्ये नमूद केलेल्या अटी लागू नाहीत.

वर्तमान पत्त्याची घोषणा, जर वर्तमान पत्ता आधारमधील पत्त्यापेक्षा वेगळा असेल, तर या प्रकरणात सकारात्मक पुष्टीकरण आवश्यक नाही. कोणत्याही प्रकारची फसवणूक टाळण्यासाठी MHFCL हे सुनिश्चित करेल की आधार

प्रमाणीकरणासाठीचा मोबाइल क्रमांक ग्राहकाच्या प्रोफाइलमध्ये त्यांच्याकडे उपलब्ध असलेल्या क्रमांकासारखाच आहे.

b) व्यक्तीव्यतिरिक्त इतर ग्राहक:

केवायसी माहितीमध्ये कोणताही बदल नाही: ग्राहकाच्या केवायसी माहितीमध्ये कोणताही बदल न झाल्यास, ग्राहकाकडून एमएचएफसीएल, एटीएम, डिजिटल चॅनेल (जसे की ऑनलाइन बँकिंग) सोबत नोंदणीकृत त्याच्या ईमेल आयडीद्वारे या संदर्भात स्वयं-घोषणा प्राप्त केली जाईल. / इंटरनेट बँकिंग, MHFCL चे मोबाइल ऍप्लिकेशन), या संदर्भात अधिकृत अधिकाऱ्याचे पत्र, बोर्ड रिझोल्यूशन इ. पुढे, MHFCL या प्रक्रियेदरम्यान खात्री करेल की त्यांच्याकडे उपलब्ध लाभदायक मालकी (BO) माहिती अचूक आहे आणि ते अपडेट करेल. तसेच, आवश्यक असल्यास, ते शक्य तितके अद्ययावत ठेवणे.

केवायसी माहितीमध्ये बदल: केवायसी माहितीमध्ये बदल झाल्यास, एमएचएफसीएल नवीन ग्राहकाला बोर्डिंगसाठी लागू असलेल्या केवायसी प्रक्रिया समतुल्य करेल.

c) अतिरिक्त उपाय: वरील व्यतिरिक्त, MHFCL हे सुनिश्चित करेल की,

सध्याच्या सीडीडी मानकांनुसार ग्राहकाची केवायसी कागदपत्रे त्यांच्याकडे उपलब्ध आहेत. ग्राहकांच्या माहितीत कोणताही बदल नसला तरीही हे लागू आहे परंतु MHFCL कडे उपलब्ध कागदपत्रे सध्याच्या CDD मानकांनुसार नाहीत. पुढे, MHFCL कडे उपलब्ध असलेल्या CDD दस्तऐवजांची वैधता KYC च्या नियतकालिक अद्यतनाच्या वेळी कालबाह्य झाल्यास, MHFCL नवीन ग्राहकाला बोर्डिंगसाठी लागू असलेल्या KYC प्रक्रिया पूर्ण करेल.

ग्राहकाचे पॅन तपशील, MHFCL कडे उपलब्ध असल्यास, KYC च्या नियतकालिक अद्यतनाच्या वेळी जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या डेटाबेसमधून सत्यापित केले जातात.

नियतकालिक अद्ययावत करण्यासाठी ग्राहकाकडून स्व-घोषणासह, संबंधित दस्तऐवज प्राप्त झाल्याच्या तारखेचा उल्लेख असलेली पोचपावती ग्राहकाला दिली जाते. पुढे, हे सुनिश्चित केले जाईल की केवायसीच्या नियतकालिक अद्यतनाच्या वेळी ग्राहकांकडून प्राप्त केलेली माहिती / दस्तऐवज एमएचएफसीएलच्या नोंदी / डेटाबेसमध्ये त्वरित अद्ययावत केले जातील आणि केवायसी तपशील अद्यतनित करण्याच्या तारखेचा उल्लेख असलेली एक सूचना प्रदान केली जाईल. ग्राहक.

ग्राहकांच्या सोयीची खात्री करण्यासाठी, MHFCL त्यांच्या अंतर्गत KYC धोरणाच्या संदर्भात MHFCL च्या संचालक मंडळाने किंवा मंडळाच्या कोणत्याही समितीने रितसर मान्यता दिलेल्या कोणत्याही शाखेत KYC च्या नियतकालिक अद्यतनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्याचा विचार करू शकते. नियुक्त केले.

MHFCL ने KYC च्या नियतकालिक अपडेटच्या संदर्भात जोखीम-आधारित दृष्टीकोन स्वीकारावा. MHFCL द्वारे वरील सूचनांनुसार अनिवार्य नसलेले कोणतेही अतिरिक्त आणि अपवादात्मक उपाय जसे की अलीकडील छायाचित्र घेण्याची आवश्यकता, ग्राहकाच्या प्रत्यक्ष उपस्थितीची आवश्यकता, केवळ MHFCL च्या शाखेतच KYC च्या नियतकालिक अद्यतनाची आवश्यकता. खाते राखले जाते, किमान निर्दिष्ट कालावधीपेक्षा केवायसी अद्यतनाची अधिक वारंवार कालावधी इ. MHFCL च्या संचालक मंडळाने किंवा ज्या मंडळाला अधिकार सोपवले गेले आहेत त्या मंडळाच्या कोणत्याही समितीने रितसर मंजूर केलेल्या अंतर्गत KYC धोरणामध्ये स्पष्टपणे निर्दिष्ट केले जाईल.

a) एमएचएफसीएल ग्राहकांना सल्ला देईल की, पीएमएल नियमांचे पालन करण्यासाठी, व्यावसायिक संबंध/खाते-आधारित संबंध प्रस्थापित करताना आणि त्यानंतर आवश्यकतेनुसार, ग्राहकाने सादर केलेल्या दस्तऐवजांमध्ये कोणतीही सुधारणा झाल्यास; ग्राहकांनी अशा दस्तऐवजांचे अद्यतन MHFCL कडे सादर करावे. MHFCL च्या

शेवटी नोंदी अद्ययावत करण्याच्या हेतूने दस्तऐवज अद्यतनित केल्यापासून 30 दिवसांच्या आत हे केले जाईल.

- b) विद्यमान ग्राहकांच्या बाबतीत, MHFCL ने कायमस्वरूपी खाते क्रमांक किंवा त्याचा समतुल्य ई-दस्तऐवज किंवा फॉर्म क्रमांक 60, केंद्र सरकारद्वारे अधिसूचित केलेल्या तारखेपर्यंत प्राप्त करणे आवश्यक आहे, असे न झाल्यास MHFCL तात्पुरते त्या वेळेपर्यंत खात्यातील कामकाज बंद करेल. ग्राहकाने कायमस्वरूपी खाते क्रमांक किंवा त्याच्या समतुल्य ई-कागदपत्रे किंवा फॉर्म क्रमांक 60 सबमिट केला आहे.
- c) परंतु, खात्याचे कामकाज तात्पुरते बंद करण्यापूर्वी, आरईने ग्राहकाला एक प्रवेशयोग्य सूचना आणि ऐकण्याची वाजवी संधी दिली आहे. पुढे, RE मध्ये, त्याच्या अंतर्गत धोरणामध्ये, इजा, आजार किंवा अशक्तपणामुळे कायमस्वरूपी खाते क्रमांक किंवा त्याचे समतुल्य ई-दस्तऐवज किंवा फॉर्म क्रमांक 60 प्रदान करण्यात अक्षम असलेल्या ग्राहकांसाठी खात्यांच्या सतत ऑपरेशनसाठी योग्य सवलतींचा समावेश असेल. म्हातारपण किंवा इतर कारणे आणि यासारख्या कारणांचा हिशेब. तथापि, अशी खाती वर्धित देखरेखीच्या अधीन राहतील.
- d) परंतु पुढे असे की, MHFCL शी विद्यमान खाते-आधारित संबंध असलेल्या ग्राहकाने MHFCL ला लेखी स्वरूपात दिले की त्याला त्याचा कायमस्वरूपी खाते क्रमांक किंवा त्याचे समतुल्य ई-दस्तऐवज किंवा फॉर्म क्रमांक 60 सादर करायचे नाही, तर MHFCL खाते आणि सर्व बंद करेल. खात्याच्या संबंधात देय असलेल्या जबाबदाऱ्या ग्राहकाला लागू असल्याप्रमाणे ओळख दस्तऐवज प्राप्त करून ग्राहकाची ओळख प्रस्थापित केल्यानंतर योग्यरित्या पूर्ण केली जातील.
- e) स्पष्टीकरण - या कलमाच्या उद्देशाने, खाते संदर्भात "तात्पुरते कामकाज बंद करणे" याचा अर्थ ग्राहक या विभागाच्या तरतुदींचे पालन करत नाही तोपर्यंत RE द्वारे त्या खात्याशी संबंधित सर्व व्यवहार किंवा क्रियाकलाप तात्पुरते निलंबित करणे असा आहे. कर्ज खात्यांसारख्या मालमत्ता खात्यांच्या बाबतीत, खात्यातील ऑपरेशन बंद करण्याच्या हेतूने, फक्त क्रेडिट्सची परवानगी असेल.

भाग VI - वर्धित देय परिश्रम प्रक्रिया

नॉन-फेस-टू-फेस ग्राहक ऑनबोर्डिंगसाठी वर्धित ड्यू डिलिजेन्स (EDD) (कलम 17 नुसार ग्राहक ऑनबोर्डिंग व्यतिरिक्त): नॉन-फेस-टू-फेस ऑनबोर्डिंग MHFCL ला ग्राहकाला प्रत्यक्ष भेटल्याशिवाय ग्राहकाशी संबंध प्रस्थापित करण्यास सुलभ करते. किंवा V-CIP द्वारे. या विभागाच्या उद्देशासाठी अशा नॉन-फेस-टू-फेस मोडमध्ये डिजिटल चॅनेलचा वापर समाविष्ट आहे जसे की CKYCR, DigiLocker, समतुल्य ई-दस्तऐवज इ. आणि नॉन-डिजिटल मोड जसे की अतिरिक्त प्रमाणन प्राधिकरणाद्वारे प्रमाणित OVD ची प्रत प्राप्त करणे. अनिवासी भारतीय आणि PIO साठी परवानगी आहे. समोरासमोर नसलेल्या ग्राहकांच्या ऑनबोर्डिंगसाठी (कलम 17 नुसार ग्राहक ऑनबोर्डिंग व्यतिरिक्त) खालील EDD उपाय MHFCL द्वारे केले जातील:

a) जर RE ने V-CIP ची प्रक्रिया सुरू केली असेल, तर ती ग्राहकाला रिमोट ऑनबोर्डिंगसाठी पहिला पर्याय म्हणून प्रदान केली जाईल. या मास्टर डायरेक्शनच्या उद्देशाने V-CIP साठी विहित मानकांचे आणि कार्यपद्धतींचे पालन करणाऱ्या प्रक्रियांना आमने-सामने CIP प्रमाणेच मानले जाईल.

b) फसवणूक रोखण्यासाठी, CDD नंतर पर्यायी मोबाइल नंबर अशा खात्यांशी व्यवहार OTP, व्यवहार अद्यतने इत्यादींसाठी जोडले जाऊ नयेत. खाते उघडण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या मोबाइल नंबरवरूनच व्यवहार करण्याची परवानगी असेल. MHFCL कडे नोंदणीकृत मोबाइल नंबर बदलण्याच्या विनंत्यांना सामोरे जाण्यासाठी योग्य परिश्रमाची एक मजबूत प्रक्रिया स्पष्ट करणारे बोर्ड मंजूर धोरण असेल.

c) वर्तमान पत्त्याचा पुरावा मिळवण्याव्यतिरिक्त, MHFCL खात्यातील कामकाजास परवानगी देण्यापूर्वी सकारात्मक पुष्टीकरणद्वारे वर्तमान पत्त्याची पडताळणी करेल. पत्ता पडताळणी पत्र, संपर्क बिंदू पडताळणी, डिलिव्हरेबल्स इत्यादी माध्यमांद्वारे सकारात्मक पुष्टीकरण केले जाऊ शकते.

d) MHFCL ग्राहकाकडून PAN घेईल आणि जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या पडताळणी सुविधेतून पॅनची पडताळणी केली जाईल.

e) अशा खात्यांमधील पहिला व्यवहार ग्राहकाच्या विद्यमान केवायसी-पूर्तता बँक खात्यातून जमा केला जाईल.

f) अशा ग्राहकांचे उच्च-जोखीम ग्राहक म्हणून वर्गीकरण केले जाईल आणि समोरासमोर न उघडलेल्या खात्यांवर समोरासमोर किंवा V-CIP द्वारे ग्राहकाची ओळख सत्यापित होईपर्यंत वर्धित निरीक्षण केले जाईल.

1. राजकीयदृष्ट्या उघड झालेल्या व्यक्तींचे खाते (PEPs)

MHFCL कडे PEPs सोबत संबंध प्रस्थापित करण्याचा पर्याय असेल तर:

- कुटुंबातील सदस्य आणि जवळच्या नातेवाईकांच्या निधीच्या स्त्रोतांविषयी माहितीसह पुरेशी माहिती एकत्रित केली जाते पीईपी;
- ग्राहक म्हणून पीईपी स्वीकारण्यापूर्वी व्यक्तीची ओळख सत्यापित केली गेली असेल;
- पीईपीसाठी खाते उघडण्याचा निर्णय ग्राहकांच्या स्वीकृतीनुसार वरिष्ठ स्तरावर घेतला जातो. धोरण;
- अशी सर्व खाती चालू असताना वाढीव देखरेखीच्या अधीन असतात आधार
- विद्यमान ग्राहक किंवा विद्यमान खात्याचा लाभार्थी मालक नंतर पीईपी बनल्यास, व्यवसाय सुरू ठेवण्यासाठी वरिष्ठ व्यवस्थापनाची मान्यता प्राप्त केली जाईल. नाते;
- चालू आधारावर वर्धित मॉनिटरिंगसह पीईपीला लागू असलेले सीडीडी उपाय आहेत लागू
- या सूचना ज्या खात्यांमध्ये PEP लाभार्थी मालक आहेत त्यांना देखील लागू होतील.

2. व्यावसायिक मध्यस्थांनी उघडलेली ग्राहक खाती:

व्यावसायिक मध्यस्थानामार्फत ग्राहक खाती उघडताना MHFCL खात्री करेल की:

- a. जेव्हा व्यावसायिक मध्यस्थाने एकट्याच्या वतीने ग्राहक खाते उघडले जाते तेव्हा ग्राहक ओळखले जातील ग्राहक
- b. MHFCL म्युच्युअल फंड, पेन्शन फंड किंवा इतर यांसारख्या संस्थांच्या वतीने व्यावसायिक मध्यस्थांनी व्यवस्थापित केलेली 'पूल' खाती ठेवण्याचा पर्याय असेल. निधीचे प्रकार.
- c. MHFCL अशा व्यावसायिक मध्यस्थांची खाती उघडणार नाही जे कोणत्याही क्लायंटच्या गोपनीयतेने बांधील आहेत जे MHFCL कडे क्लायंटचे तपशील उघड करण्यास प्रतिबंधित करते.
- d. सर्व लाभार्थी मालक ओळखले जातील जेथे मध्यस्थांनी ठेवलेला निधी कंपनीच्या स्तरावर एकत्र केला जात नाही आणि तेथे 'उप-खाती' आहेत, त्यातील प्रत्येक लाभार्थी मालकाला श्रेय दिलेला आहे, किंवा जेथे असे निधी सह- कंपनीच्या स्तरावर मिसळून, MHFCL फायदेशीर शोधल मालक
- e. MHFCL, त्यांच्या विवेकबुद्धीनुसार, मध्यस्थाने केलेल्या 'कस्टमर ड्यू डिलिजेन्स' (CDD) वर विसंबून राहिल, बशर्ते की मध्यस्थ ही एक नियमन केलेली आणि पर्यवेक्षित संस्था आहे आणि त्याच्याकडे केवायसी आवश्यकतांचे पालन करण्यासाठी पुरेशी प्रणाली आहे. ग्राहक
- f. ग्राहकाला जाणून घेण्याची अंतिम जबाबदारी ग्राहकांची आहे MHFCL.

प्रकरण - VII: रेकॉर्ड व्यवस्थापन

1. देखभाल, जतन आणि अहवाल देण्याबाबत पुढील पावले उचलली जातील पीएमएल कायदा आणि नियमांच्या तरतुदींच्या संदर्भात ग्राहक माहिती. MHFCL करेल,
  - (a) MHFCL आणि ग्राहक यांच्यातील व्यवहारांच्या सर्व आवश्यक नोंदी , तारखेपासून किमान पाच वर्षांपर्यंत ठेवा .व्यवहार
  - (b) ग्राहकांची ओळख आणि त्यांचे पत्ते यांच्याशी संबंधित नोंदी , व्यावसायिक संबंध झाल्यानंतर किमान पाच वर्षांपर्यंत जतन करा . संपले
  - (c) सक्षम अधिकाऱ्यांना ओळख नोंदी, व्यावसायिक पत्रव्यवहार आणि व्यवहार डेटा त्वरीत उपलब्ध करा विनंती
  - (d) प्रिव्हेन्शन ऑफ मनी लाँडरिंग (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियम , 2005 (PML नियम , 2005);
  - (e) PML नियम 3 अंतर्गत विहित केलेल्या व्यवहारांच्या संदर्भात सर्व आवश्यक माहिती ठेवा म्हणून परवानगी देणे पुनर्चना च्या वैयक्तिक व्यवहार, समावेश द खालील:
    - (i) चे स्वरूप _ व्यवहार.
    - (ii) द रक्कम च्या व्यवहार _ आणि चलन _ मध्ये जे ते होते नामांकित
    - (iii) ज्या तारखेला व्यवहार झाला होता __ आयोजित; आणि
    - (iv) पक्षांना ___ व्यवहार
  - (f) खाते माहितीची योग्य देखरेख आणि जतन करण्यासाठी एक प्रणाली विकसित करा ज्यामुळे जेव्हा आवश्यक असेल किंवा जेव्हा सक्षम व्यक्तीने विनंती केली असेल तेव्हा डेटा सहज आणि द्रुतपणे पुनर्प्राप्त केला जाऊ शकतो. अधिकारी;
  - (g) राखणे नोंदी च्या द ओळख आणि पत्ता च्या त्यांचे ग्राहक, आणि नोंदी मध्ये नियम 3 मध्ये कठोर किंवा मऊ मध्ये संदर्भित व्यवहारांचा आदर स्वरूप स्पष्टीकरण. - या विभागाच्या उद्देशासाठी, "ओळखांशी संबंधित रेकॉर्ड", "ओळख नोंदी" इत्यादी अभिव्यक्तींमध्ये, ओळख डेटा, खाते फाइल्स, व्यवसाय पत्रव्यवहार आणि केलेल्या कोणत्याही विश्लेषणाचे परिणाम अद्ययावत रेकॉर्ड समाविष्ट केले जातील.
  - (h) जे ग्राहक ना-नफा संस्था आहेत त्यांच्या बाबतीत, अशा ग्राहकांचे तपशील NITI आयोगाच्या DARPAN पोर्टलवर नोंदणीकृत आहेत याची खात्री करण्यासाठी. असे ग्राहक नोंदणीकृत नसल्यास, MHFCL DARPAN पोर्टलवर तपशील नोंदणी करेल. MHFCL ग्राहक आणि MHFCL यांच्यातील व्यावसायिक संबंध संपल्यानंतर किंवा खाते बंद झाल्यानंतर, यापैकी जे नंतर असेल ते पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी अशा नोंदणी नोंदी देखील ठेवेल.

प्रकरण – आठवा: आर्थिक गुप्तचर युनिटला आवश्यकतेचा अहवाल देणे – भारत

1. MHFCL संचालक, फायनान्शियल इंटेलिजन्स युनिट-इंडिया (FIU-IND) यांना पीएमएल (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियम, 2005 च्या नियम 3 मध्ये संदर्भित केलेली माहिती नियम 7 नुसार सादर करेल. त्याचा
2. FIU-IND द्वारे विहित केलेले/जारी केलेले रिपोर्टिंग फॉर्मॅट्स आणि सर्वसमावेशक रिपोर्टिंग फॉर्मॅट गाइड आणि रिपोर्ट जनरेशन युटिलिटी आणि रिपोर्ट व्हॅलिडेशन युटिलिटी, रिपोर्टिंग संस्थांना विहित अहवाल तयार करण्यात मदत करण्यासाठी विकसित केलेली रिपोर्टिंग युटिलिटी लक्षात घेतली जाईल. इलेक्ट्रॉनिक रोख व्यवहार अहवाल (CTR) / संशयास्पद व्यवहार अहवाल (STR) फाइल करण्यासाठी संपादन करण्यायोग्य इलेक्ट्रॉनिक उपयुक्तता ज्या FIU-IND ने त्यांच्या वेबसाइटवर ठेवल्या आहेत त्या HFC द्वारे वापरल्या जातील ज्यांनी CTR/ काढण्यासाठी योग्य तांत्रिक साधने स्थापित / स्वीकारणे बाकी आहे. त्यांच्या थेट व्यवहार डेटावरून STR. MHFCL चे प्रिन्सिपल ऑफिसर FIU-IND द्वारे त्यांच्या वेबसाइटवर उपलब्ध करून दिलेल्या CTR/STR च्या संपादन करण्यायोग्य इलेक्ट्रॉनिक युटिलिटीच्या मदतीने डेटा इलेक्ट्रॉनिक फाइलमध्ये फीड करतील. <http://fiuindia.gov.in>.
3. संचालक, FIU-IND यांना माहिती देताना, व्यवहाराची तक्रार न करण्यात प्रत्येक दिवसाचा विलंब किंवा नियमात नमूद केलेल्या कालमर्यादेच्या पलीकडे चुकीच्या पद्धतीने सादर केलेला व्यवहार सुधारण्यात प्रत्येक दिवसाचा विलंब हे स्वतंत्र उल्लंघन म्हणून स्थापन केले जाईल. MHFCL ज्या खात्यांमध्ये STR दाखल केला गेला आहे त्या खात्यांच्या ऑपरेशनवर कोणतेही बंधन घालणार नाही. MHFCL, त्याचे संचालक, अधिकारी आणि सर्व कर्मचारी हे सुनिश्चित करतील की नियम 3 मध्ये नमूद केलेल्या रेकॉर्डची देखभाल करणे आणि संचालकांना माहिती देणे हे गोपनीय आहे. तथापि, अशा गोपनीयतेची आवश्यकता या मास्टर डायरेक्शनच्या कलम 4(b) अंतर्गत कोणत्याही असामान्य वाटणाऱ्या व्यवहारांच्या आणि क्रियाकलापांच्या विश्लेषणाच्या माहितीच्या सामायिकरणास प्रतिबंध करणार नाही, जर असे कोणतेही विश्लेषण केले गेले असेल.
4. मजबूत सॉफ्टवेअर, व्यवहार जोखमीच्या वर्गीकरणाशी विसंगत असताना सूचना देणारे आणि अद्यतनित प्रोफाइल च्या द ग्राहक करेल असणे टाकणे मध्ये वापरणे म्हणून a भाग प्रभावी ओळख आणि अहवाल देणे च्या संशयास्पद व्यवहार

प्रकरण – IX: आंतरराष्ट्रीय करारांतर्गत आवश्यकता/दायित्वे - आंतरराष्ट्रीय एजन्सीमधील संप्रेषण

1. बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) (UAPA) कायदा, 1967

MHFCL हे सुनिश्चित करेल की बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) (UAPA) कायदा, 1967 च्या कलम 51A आणि त्यामधील सुधारणांनुसार, त्यांच्याकडे संशयित व्यक्ती आणि संस्थांच्या यादीमध्ये दिसणाऱ्या व्यक्ती/संस्था यांच्या नावावर कोणतेही खाते नाही. संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद (UNSC) द्वारे मंजूर आणि वेळोवेळी प्रसारित केलेले दहशतवादी दुवे असणे.

दोन याद्यांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

i सुरक्षा परिषदेच्या ठराव १२६७/१९८९/२२५३ च्या अनुषंगाने स्थापित आणि राखली गेलेली "ISIL (Da'esh) आणि अल-कायदा प्रतिबंध यादी", ज्यामध्ये अल-कायदाशी संबंधित व्यक्ती आणि संस्थांची नावे समाविष्ट आहेत.

<https://scsanctions.un.org/ohz5jen-al-qaida.html>

ii सुरक्षा परिषदेच्या ठराव 1988 (2011) च्या अनुषंगाने स्थापित आणि देखरेख केलेली "तालिबान प्रतिबंध यादी", ज्यामध्ये तालिबानशी संबंधित व्यक्ती आणि संस्थांची नावे समाविष्ट आहेत.

<https://scsanctions.un.org/3ppp1en-taliban.htm>

MHFCL वेळोवेळी सुधारणा केल्यानुसार दहशतवाद प्रतिबंध आणि दडपशाही (सुरक्षा परिषदेच्या ठरावांची अंमलबजावणी) ऑर्डर, 2007 च्या अनुसूचीमध्ये उपलब्ध असलेल्या याद्यांचा संदर्भ देण्याची देखील खात्री करेल. वर नमूद केलेल्या याद्या, म्हणजे, UNSC प्रतिबंध याद्या आणि वेळोवेळी सुधारणा केल्यानुसार, दहशतवाद प्रतिबंध आणि दडपशाही (सुरक्षा परिषदेच्या ठरावांची अंमलबजावणी) ऑर्डर, 2007 च्या अनुसूचीमध्ये उपलब्ध असलेल्या याद्या, दररोजच्या आधारावर सत्यापित केल्या जातील आणि कोणत्याही सुधारणा सूचीमध्ये समाविष्ट करणे, हटवणे किंवा इतर बदल करणे MHFCL द्वारे काळजीपूर्वक अनुपालनासाठी विचारात घेतले जाईल.

2 फेब्रुवारी 2021 च्या UAPA अधिसूचनेनुसार (मुख्य निर्देशाचा परिशिष्ट II) आवश्यकतेनुसार गृह मंत्रालयाला (MHA) सल्ला देण्याव्यतिरिक्त याद्यांमधील कोणत्याही व्यक्ती/संस्थेशी साम्य असलेल्या खात्यांचे तपशील FIU IND ला कळवले जातील.

UAPA, 1967 च्या कलम 51A अन्वये मालमत्ता गोठवणे: 2 फेब्रुवारी 2021 च्या UAPA आदेशात (मुख्य निर्देशाचा परिशिष्ट II) घालून दिलेली प्रक्रिया काटेकोरपणे पाळली जाईल आणि सरकारने जारी केलेल्या आदेशाचे काटेकोरपणे पालन सुनिश्चित केले जाईल. UAPA साठी नोडल अधिकारी हे अतिरिक्त सचिव (CTCR) MHA च्या वेबसाइटवर उपलब्ध आहेत.

2. सामूहिक विनाश शस्त्रे (WMD) अंतर्गत दायित्वे

वेपन्स ऑफ मास डिस्ट्रिक्शन (WMD) आणि त्यांच्या वितरण प्रणाली (बेकायदेशीर क्रियाकलाप प्रतिबंध) कायदा, 2005 (WMD कायदा, 2005) अंतर्गत दायित्वे:

(a) MHFCL डब्ल्यूएमडीच्या कलम 12A च्या अटीनुसार "वेपन्स ऑफ मास डिस्ट्रिक्शन (WMD) च्या कलम 12A च्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया आणि त्यांच्या वितरण प्रणाली (बेकायदेशीर क्रियाकलापांवर प्रतिबंध) कायदा, 2005" चे काटेकोरपणे पालन सुनिश्चित करेल. कायदा, 2005, भारत सरकारच्या वित्त मंत्रालयाच्या 30 जानेवारी 2023 च्या आदेशानुसार (मुख्य निर्देशाचा परिशिष्ट III).

(b) उपरोक्त आदेशाच्या परिच्छेद 3 नुसार, MHFCL व्यक्ती/संस्थेचे तपशील नियुक्त केलेल्या यादीतील तपशीलांशी जुळल्यास व्यवहार करू नयेत याची खात्री करेल.

(c) पुढे, MHFCL दिलेल्या पॅरामीटर्सवर, ग्राहकाशी संबंध प्रस्थापित करताना आणि ठराविक यादीतील व्यक्ती आणि संस्थांकडे काही निधी, आर्थिक मालमत्ता इ. आहे का याची पडताळणी करण्यासाठी वेळोवेळी तपासणी केली जाईल. ., बँक खात्याच्या स्वरूपात, इ.

(d) उपरोक्त प्रकरणांमध्ये जुळणी झाल्यास, MHFCL ताबडतोब, कलमाखाली अधिकार वापरण्याचे अधिकार म्हणून नियुक्त केलेल्या सेंट्रल नोडल ऑफिसर (CNO) यांना निधी, आर्थिक मालमत्ता किंवा आर्थिक

संसाधनांच्या संपूर्ण तपशीलासह व्यवहार तपशील कळवेल. WMD कायदा, 2005 चा 12A. संप्रेषणाची एक प्रत राज्य नोडल ऑफिसरला पाठवली जाईल, जिथे खाते / व्यवहार केले जातात आणि RBI कडे. MHFCL FIU-IND सोबत STR दाखल करेल, ज्यात खात्यांमधील सर्व व्यवहार समाविष्ट आहेत, वर दिलेले, चालवलेले किंवा प्रयत्न केलेले. हे नोंद घ्यावे की आदेशाच्या परिच्छेद 1 नुसार संचालक, FIU-India यांना CNO म्हणून नियुक्त केले आहे.

- (e) MHFCL वेळोवेळी सुधारित केलेल्या नामनिर्देशित सूचीचा संदर्भ घेऊ शकते, FIU-India च्या पोर्टलवर उपलब्ध आहे.
- (f) जर संशयापलीकडे विश्वास ठेवण्याची कारणे असतील की एखाद्या ग्राहकाकडे असलेला निधी किंवा मालमत्ता WMD कायदा, 2005 च्या कलम 12A च्या उप-कलम (2) च्या खंड (a) किंवा (b) च्या कक्षेत येईल. , MHFCL अशा व्यक्ती/संस्थेला आर्थिक व्यवहार करण्यापासून रोखेल, CNO ला ईमेल, FAX आणि टपालाद्वारे, विलंब न करता कळवेल.
- (g) MHFCL ला CNO कडून कलम 12A अंतर्गत मालमत्ता गोठवण्याचा आदेश प्राप्त झाल्यास, MHFCL, विलंब न करता, आदेशाचे पालन करण्यासाठी आवश्यक ती कारवाई करेल.
- (i) आदेशाच्या परिच्छेद ७ नुसार निधी गोठविण्याची प्रक्रिया इ. पाळली जाईल. त्यानुसार, गोठवलेल्या मालमत्तेच्या संपूर्ण तपशिलांसह, अर्जदाराने दिलेल्या माहितीसह, गोठवलेल्या मालमत्तेच्या संपूर्ण तपशिलांसह, फ्रीझिंगबाबत व्यक्ती/संस्थेकडून प्राप्त झालेल्या अर्जाची प्रत, दोन कामकाजाच्या दिवसांत CNO कडे ईमेल, FAX आणि पोस्टाद्वारे पाठवली जाईल.

3. नियुक्त व्यक्ती आणि संस्थांची UNSCR 1718 मंजूरी यादी

MHFCL दररोज, 'यूएनएससीआर 1718 नियुक्त व्यक्ती आणि घटकांची मंजूरी यादी' सत्यापित करेल, येथे उपलब्ध आहे.

<https://www.mea.gov.in/Implementation-of-UNSC-Sanctions-DPRK.htm>,

सूचीमध्ये जोडणे, हटवणे किंवा इतर बदलांच्या बाबतीत कोणतेही बदल विचारात घेणे आणि 'डेमोक्रॅटिक पीपल्स रिपब्लिक ऑफ कोरिया ऑर्डर, 2017 वरील सुरक्षा परिषदेच्या ठरावाची अंमलबजावणी', ज्यात वेळोवेळी सुधारणा केल्या गेल्या आहेत याची खात्री करणे. केंद्र सरकार.

वरील व्यतिरिक्त, MHFCL विचारात घेईल - (a) इतर UNSCRs आणि (b) पहिल्या शेड्यूलमधील याद्या आणि UAPA, 1967 च्या चौथ्या वेळापत्रकात आणि कलमाच्या अंमलबजावणीवरील सरकारी आदेशांचे पालन करण्यासाठी त्यात कोणत्याही सुधारणा UAPA चे 51A आणि WMD कायद्याचे कलम 12A

नवीन कलम 54A लागू करण्यात आले आहे ज्यासाठी MHFCL ला नवीनतम तांत्रिक नवकल्पनांचा आणि साधनांचा लाभ घेण्यासाठी नाव स्क्रीनिंगच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी मंजूरी आवश्यकता पूर्ण करणे आवश्यक आहे.

प्रकरण – X: इतर सूचना

1. गुप्तता दायित्वे आणि सामायिकरण माहिती:

- (a) MHFCL आणि MHFCL यांच्यातील कराराच्या संबंधातून निर्माण झालेल्या ग्राहकांच्या माहितीबाबत MHFCL गुप्तता राखेल. ग्राहक
- (b) खाते उघडण्याच्या उद्देशाने ग्राहकांकडून गोळा केलेली माहिती गोपनीय मानली जाईल आणि त्याचे तपशील क्रॉस सेलिंगच्या उद्देशाने किंवा इतर कोणत्याही कारणासाठी स्पष्ट परवानगीशिवाय उघड केले जाणार नाहीत. ग्राहक
- (c) सरकार आणि इतर एजन्सींकडून डेटा/माहितीच्या विनंत्या विचारात घेताना, MHFCL स्वतःचे समाधान करेल की मागितलेली माहिती अशा स्वरूपाची नाही ज्यामुळे बँकिंग व्यवहारांमधील गुप्ततेची संबंधित कायदांच्या तरतुदींचे उल्लंघन होईल.
- (d) उक्त नियमाला अपवाद असे असतील अंतर्गत:
  - i. जेथे प्रकटीकरण सक्ती अंतर्गत आहे कायदा
  - ii. जेथे जनतेचे कर्तव्य आहे उघड करणे,
  - iii. MHFCL च्या हितासाठी प्रकटीकरण आवश्यक आहे आणि
  - iv. जेथे प्रकटीकरण ग्राहकाच्या स्पष्ट किंवा निहित संमतीने केले जाते.
- (e) MHFCL RBI कायदांच्या कलम 45NB मध्ये प्रदान केल्यानुसार माहितीची गोपनीयता राखेल 1934.

2. सीडीडी प्रक्रिया आणि केंद्रीय केवायसी रेकॉर्ड रजिस्ट्री (सीकेवायसीआर) सह केवायसी माहिती सामायिक करणे

'व्यक्ती' आणि 'कायदेशीर घटकांसाठी' तयार केलेल्या सुधारित KYC टेम्पलेट्सद्वारे आवश्यक असल्यास, नियमांमध्ये नमूद केलेल्या पद्धतीने CKYCR सोबत शेअर करण्यासाठी KYC माहिती कॅप्चर करेल. भारत सरकारने सेन्ट्रल रजिस्ट्री ऑफ सिव्क्युरिटायझेशन अॅसेट रिकन्स्ट्रक्शन अँड सिव्क्युरिटी इंटररेस्ट ऑफ इंडिया (CERSAI) ला अधिकृत केले आहे, CKYCR ची कार्ये करण्यासाठी आणि 26 नोव्हेंबर रोजी राजपत्र अधिसूचना क्रमांक SO 3183(E) द्वारे. 2015.

CKYCR ची 'लाइव्ह रन' 15 जुलै 2016 पासून टप्प्याटप्प्याने नवीन 'वैयक्तिक खात्यां'पासून सुरू होईल. त्यानुसार, MHFCL पुढील पावले उचलेल:

- (i) MHFCL 1 एप्रिल 2017 रोजी किंवा त्यानंतर उघडलेल्या सर्व नवीन वैयक्तिक खात्यांशी संबंधित KYC डेटा CERSAI कडे मनी लॉडरिंग प्रतिबंध (रेकॉर्ड्सची देखभाल) नियमांच्या तरतुदीनुसार अपलोड करेल, 2005.
- (ii) केवायसी डेटा अपलोड करण्यासाठी ऑपरेशनल मार्गदर्शक तत्त्वे (आवृत्ती 1.1) CERSAI द्वारे जारी करण्यात आली आहेत. पुढे, CERSAI द्वारे 'टेस्ट एन्हायर्नमेंट' देखील उपलब्ध करून देण्यात आले आहे MHFCL च्या वापरासाठी.
- (iii) MHFCL द्वारे CKYCR वरून डाउनलोड केलेले KYC दस्तऐवज, परंतु ज्यांची वैधता संपली आहे, ती KYC उद्देशासाठी वापरली जात नाहीत.

3. वैयक्तिक ग्राहकांशी तसेच विद्यमान ग्राहकांसोबत नवीन संबंध जोडताना युनिक कस्टमर आयडेंटिफिकेशन कोड (UCIC) दिला जाईल MHFCL.

4. नवीन तंत्रज्ञानाचा परिचय

MHFCL नवीन उत्पादने आणि नवीन व्यवसाय पद्धतींच्या विकासाच्या संबंधात उद्भवू शकणाऱ्या ML/TF जोखीम ओळखेल आणि त्यांचे मूल्यांकन करेल, ज्यामध्ये नवीन वितरण यंत्रणा समाविष्ट आहे आणि नवीन आणि आधीच अस्तित्वात असलेल्या दोन्ही उत्पादनांसाठी नवीन किंवा विकसनशील तंत्रज्ञानाचा वापर.

पुढे, MHFCL खात्री करेल:

- (अ) अशी उत्पादने, पद्धती, सेवा, तंत्रज्ञान लॉन्च करण्यापूर्वी किंवा वापरण्यापूर्वी ML/TF जोखीम मूल्यांकन करणे; आणि
- (ब) योग्य EDD उपाय आणि व्यवहार निरीक्षण इत्यादीद्वारे जोखीम व्यवस्थापित करण्यासाठी आणि कमी करण्यासाठी जोखीम-आधारित दृष्टीकोन स्वीकारणे.

5. चे अवतरण पॅन

114B च्या तरतुदीनुसार व्यवहार करताना ग्राहकांचा कायमस्वरूपी खाते क्रमांक (PAN) किंवा त्याच्या समतुल्य ई-दस्तऐवज प्राप्त आणि पडताळले जातील. बँकांना लागू वेळोवेळी सुधारणा केल्याप्रमाणे. फॉर्म 60 ज्यांच्याकडे पॅन किंवा त्याच्या समतुल्य ई-दस्तऐवज नाही अशा व्यक्तींकडून प्राप्त केला जाईल.

6. कर्मचारी आणि कर्मचारी यांची नियुक्ती प्रशिक्षण

- (a) नो युवर एम्प्लॉयी/स्टाफ पॉलिसी यासह पुरेशी स्क्रीनिंग यंत्रणा, त्यांच्या कर्मचारी भरती/नियुक्तीच्या प्रक्रियेचा अविभाज्य भाग म्हणून ठेवली जाईल.
- (b) केवायसी/एएमएल/सीएफटी बाबींसाठी काम करणाऱ्या / तैनात केलेल्या कर्मचाऱ्यांकडे: उच्च सचोटी आणि नैतिक मानके, विद्यमान केवायसी/एएमएल/सीएफटी मानकांची चांगली समज, प्रभावी संभाषण कौशल्ये आणि बदलत्या परिस्थितीशी जुळवून घेण्याची क्षमता याची खात्री करण्याचा MHFCL प्रयत्न करेल. KYC/AML/CFT लँडस्केप, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावर. MHFCL देखील असे वातावरण विकसित करण्याचा प्रयत्न करेल जे कर्मचाऱ्यांमध्ये मुक्त संवाद आणि उच्च सचोटीला प्रोत्साहन देईल.
- (c) चालू कर्मचारी प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविला जाईल जेणेकरून कर्मचारी सदस्यांना केवायसी/एएमएल/सीएफटी धोरणामध्ये पुरेसे प्रशिक्षण दिले जाईल. प्रशिक्षणाचा फोकस फ्रंटलाइन कर्मचारी, अनुपालन कर्मचारी आणि नवीन ग्राहकांशी व्यवहार करणारे कर्मचारी यांच्यासाठी वेगळे असेल. ग्राहक शिक्षणाच्या अभावामुळे उद्भवणाऱ्या समस्या हाताळण्यासाठी फ्रंट डेस्कच्या कर्मचाऱ्यांना विशेष प्रशिक्षित केले जाईल. MHFCL च्या KYC/AML/CFT धोरणामध्ये पुरेशा प्रशिक्षित आणि चांगल्या प्रकारे जाण असलेल्या व्यक्तींसह ऑडिट कार्याचे योग्य कर्मचारी, नियमन आणि संबंधित समस्यांची खात्री केली जाईल.

परिशिष्ट 1 - डिजिटल केवायसी प्रक्रिया

- A. MHFCL डिजिटल केवायसी प्रक्रियेसाठी एक अर्ज विकसित करेल जो त्यांच्या ग्राहकांच्या केवायसीसाठी ग्राहकांच्या टच पॉईंटवर उपलब्ध करून दिला जाईल आणि केवायसी प्रक्रिया केवळ या प्रमाणित अर्जाद्वारेच केली जाईल. MHFCL.
- B. अर्जाचा प्रवेश MHFCL द्वारे नियंत्रित केला जाईल, आणि ते अनधिकृत व्यक्तींद्वारे वापरले जाणार नाही याची खात्री केली पाहिजे. अर्ज फक्त लॉगिन-आयडी आणि पासवर्डद्वारे किंवा MHFCL द्वारे अधिकृत केलेल्या लाइव्ह OTP किंवा वेळ OTP नियंत्रित यंत्रणेद्वारे प्रवेश केला जाईल. अधिकारी
- C. ग्राहक, KYC च्या उद्देशाने, MHFCL च्या अधिकृत अधिकाऱ्याच्या किंवा त्याउलट त्याच्या स्थानाला भेट देईल. मूळ OVD च्या ताब्यात असेल ग्राहक
- D. MHFCL ने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की ग्राहकाचे थेट छायाचित्र अधिकृत अधिकाऱ्याने घेतले आहे आणि तोच फोटो ग्राहक अर्ज फॉर्म (CAF) मध्ये एम्बेड केला आहे. पुढे, MHFCL च्या सिस्टम ऍप्लिकेशनमध्ये CAF क्रमांक, GPS निर्देशांक, अधिकृत अधिकाऱ्याचे नाव, अद्वितीय कर्मचारी कोड (MHFCL द्वारे नियुक्त) आणि तारीख (DD:MM: YYYY) आणि टाइम स्टॅम्प (HH: MM: SS) च्या कॅप्चर केलेल्या थेट छायाचित्रावर ग्राहक
- E. MHFCL च्या ऍप्लिकेशनमध्ये हे वैशिष्ट्य असेल की ग्राहकाचे फक्त थेट छायाचित्र घेतले जाते आणि ग्राहकाचे कोणतेही मुद्रित किंवा व्हिडिओ-ग्राफ केलेले छायाचित्र घेतले जात नाही. लाइव्ह फोटो कॅप्चर करताना ग्राहकामागील पार्श्वभूमी शक्यतो पांढऱ्या रंगाची असावी आणि लाइव्ह फोटो काढताना इतर कोणतीही व्यक्ती फ्रेममध्ये येऊ नये. ग्राहक
- F. त्याचप्रमाणे, मूळ OVD चे लाइव्ह फोटो किंवा आधारचा ताबा असल्याचा पुरावा जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही (आडवे ठेवता येते), वरून उभ्या कॅप्चर केले जावे आणि वर नमूद केल्याप्रमाणे वाचनीय स्वरूपात वॉटरमार्किंग केले जावे. मूळ दस्तऐवजांचे थेट छायाचित्र कॅप्चर करताना मोबाइल डिव्हाइसमध्ये कोणताही तिरकस किंवा झुकता नसावा.
- G. ग्राहकाचे थेट छायाचित्र आणि त्याची मूळ कागदपत्रे योग्य प्रकाशात कॅप्चर केली जावीत जेणेकरून ते स्पष्टपणे वाचता येतील आणि ओळखण्यायोग्य
- H. त्यानंतर, CAF मधील सर्व नोंदी ग्राहकाने सादर केलेल्या दस्तऐवज आणि माहितीनुसार भरल्या जातील. ज्या दस्तऐवजांमध्ये क्लिक रिस्पॉन्स (क्यूआर) कोड उपलब्ध आहे, अशा प्रकारचे तपशील मॅन्युअल फाइल करण्याऐवजी क्यूआर कोड स्कॅन करून आपोआप पॉप्युलेट केले जाऊ शकतात. उदाहरणार्थ, UIDAI वरून डाउनलोड केलेल्या भौतिक आधार/ई-आधारच्या बाबतीत जेथे QR कोड उपलब्ध आहे, नाव, लिंग, जन्मतारीख आणि पत्ता यासारखे तपशील असू शकतात. आधार/ई-आधार वर उपलब्ध QR स्कॅन करून स्वयं-लोकसंख्या.
- I. वर नमूद केलेली प्रक्रिया पूर्ण झाल्यावर, 'कृपया OTP सामायिक करण्यापूर्वी फॉर्ममध्ये भरलेल्या तपशीलांची पडताळणी करा' असा मजकूर असलेला वन टाइम पासवर्ड (OTP) संदेश ग्राहकाच्या स्वतःच्या मोबाइल नंबरवर पाठवला जाईल. OTP चे यशस्वी प्रमाणीकरण केल्यावर, ते CAF वर ग्राहकांची स्वाक्षरी म्हणून मानले जाईल.

तथापि, जर ग्राहकाकडे स्वतःचा मोबाईल क्रमांक नसेल, तर त्याच्या/तिच्या कुटुंबाचा/नातेवाईकांचा/परिचित व्यक्तीचा मोबाईल क्रमांक यासाठी वापरला जाऊ शकतो आणि CAF मध्ये स्पष्टपणे नमूद केलेला असेल. कोणत्याही परिस्थितीत, MHFCL कडे नोंदणीकृत अधिकृत अधिकाऱ्यांचा मोबाईल क्रमांक ग्राहकांच्या स्वाक्षरीसाठी वापरला जाणार नाही. MHFCL ने हे तपासणे आवश्यक आहे की ग्राहकांच्या स्वाक्षरीमध्ये वापरलेला मोबाईल नंबर अधिकृत व्यक्तीचा मोबाईल नंबर नाही अधिकारी

- J. प्राधिकृत अधिकारी ग्राहकाचे थेट छायाचित्र आणि मूळ फोटो कॅप्चर करण्याबाबत घोषणा देईल दस्तऐवज.
- K. या सर्व क्रियाकलापांनंतर, अर्ज प्रक्रिया पूर्ण झाल्याची माहिती देईल आणि MHFCL च्या सक्रियकरण अधिकाऱ्याला सक्रिय करण्याची विनंती सबमिट करेल आणि प्रक्रियेचा व्यवहार-आयडी/संदर्भ-आयडी क्रमांक देखील तयार करेल. प्राधिकृत अधिकारी भविष्यातील संदर्भासाठी ग्राहकाला व्यवहार-आयडी/संदर्भ-आयडी क्रमांक संबंधित तपशील सूचित करेल.
- L. MHFCL चा प्राधिकृत अधिकारी तपासेल आणि सत्यापित करेल की: - (i) दस्तऐवजाच्या चित्रात उपलब्ध असलेली माहिती CAF मध्ये अधिकृत अधिकाऱ्याने प्रविष्ट केलेल्या माहितीशी जुळत आहे. (ii) ग्राहकाचा थेट फोटो कागदपत्रात उपलब्ध असलेल्या फोटोशी जुळतो.; आणि (iii) अनिवार्य फील्डसह CAF मधील सर्व आवश्यक तपशील भरले आहेत योग्यरित्या
- M. यशस्वी पडताळणीवर, CAF वर MHFCL च्या अधिकृत अधिकाऱ्याने डिजिटल स्वाक्षरी केली जाईल, जो CAF ची प्रिंट घेईल, योग्य ठिकाणी ग्राहकाची स्वाक्षरी/अंगठ्याचा ठसा घेईल, नंतर ते स्कॅन करून सिस्टममध्ये अपलोड करेल. मूळ हार्ड कॉपी ग्राहकाला परत केली जाऊ शकते.

परिशिष्ट II – RISK श्रेणी

	कमी धोका ग्राहक	मध्यम जोखीम ग्राहक	उच्च जोखीम ग्राहक
व्याख्या	<p>(a) ग्राहकांना आवडते पगारदार लोक-</p> <p>(b) स्वतःसारखा ग्राहक- नोकरी करणारे लोक खालच्याशी संबंधित समाजाचा आर्थिक स्तर ज्यांची खाती लहान आहेत. शिल्लक</p> <p>(c) ज्यामध्ये फक्त ग्राहक मूलभूत च्या आवश्यकता ओळख आणि स्थानाची पडताळणी करणे आवश्यक आहे.</p>	<p>उच्च जोखीम असलेल्या ग्राहकांच्या तुलनेत निसर्गाने कमी जोखीम असलेले ग्राहक – मध्यम जोखीम म्हणून वर्गीकृत केले जाऊ शकतात.</p>	<p>ज्या ग्राहकांना पोझ होण्याची शक्यता आहे सरासरीपेक्षा जास्त धोका म्हणून वर्गीकृत केले जाऊ शकते</p> <p>ग्राहकाची पार्श्वभूमी, निसर्ग आणि क्रियाकलापाचे स्थान, देश यावर अवलंबून मध्यम किंवा उच्च धोका</p> <p>मूळ, निधीचे स्रोत आणि त्याचे ग्राहक प्रोफाइल इ.</p>

<p>जोखीम श्रेणीनुसार ग्राहकांची यादी</p>	<p>(a) पगारदार कर्मचारी ज्यांचे पगार रचना चांगल्या प्रकारे परिभाषित केल्या आहेत, (b) पगारदार रोख असलेले कर्मचारी पगार संरचना (c) समाजाच्या खालच्या आर्थिक स्तरातील स्वयंरोजगार असलेले लोक ज्यांची खाती दाखवतात लहान शिल्लक आणि कमी उलाढाल, (d) सरकार विभाग आणि सरकारच्या मालकीचे कंपन्या, नियामक आणि वैधानिक संस्था, इ. (ई) सूक्ष्म/लहान/मध्यम उपक्रम दाखल करणे नियमित ITR, चांगले बँकिंग संबंध, विद्यमान व्यापार रेकॉर्ड कोणत्याही आर्थिक सह संस्था इ.</p>	<p>(a) ओव्हर असलेले क्लायंट रु.ची गुंतवणूक 50 लाख कुठे ओळख आणि संपत्तीचे स्रोत आहेत सार्वजनिक समर्थन नाही उत्पन्नासारखी कागदपत्रे रिटर्न, नोंदणीकृत कन्व्हेयन्स डीड इ. (b) ग्राहकांच्या खंडात अचानक वाढ किंवा गुंतवणूकीशिवाय उघड कारणे. (c) जे ग्राहक व्यापार करतात डेरिव्हेटिव्ह्ज (d) असलेले ग्राहक सट्टा उत्पन्न. (इ) व्यक्ती मध्ये व्यवसाय/उद्योग किंवा व्यापार क्रियाकलाप जेथे व्याप्ती किंवा इतिहास बेकायदेशीर व्यापार / व्यवसाय क्रियाकलाप व्यवहार अधिक आहे, इ.</p>	<p>(a) अनिवासी ग्राहक, (b) ट्रस्ट, धर्मादाय संस्था, स्वयंसेवी संस्था आणि संस्था देणग्या घेणे, (c) जवळच्या कौटुंबिक शेअरहोल्डिंग किंवा फायदेशीर कंपनी मालकी, (d) फर्म्स सह 'झोपेचे भागीदार', (e) राजकीयदृष्ट्या उघड च्या व्यक्ती (PEPs). परदेशी मूळ, (f) समोरासमोर नसणे ग्राहक, आणि (g) नुसार संशयास्पद प्रतिष्ठा असलेले सार्वजनिक माहिती उपलब्ध, इ. (h) NPA ग्राहक</p>
---	--	--	---

परिशिष्ट III: संशयास्पद व्यवहाराची सूचक यादी

A. घरांशी संबंधित संशयास्पद व्यवहारांची उदाहरणात्मक यादी कर्ज:

1. ग्राहकाची कायदेशीर रचना अनेक वेळा बदलली गेली आहे (नावात बदल, मालकीचे हस्तांतरण, कॉर्पोरेट बदल आसन).
2. अनावश्यक क्लिष्ट क्लायंट रचना
3. प्रस्थापित व्यवसाय प्रोफाइलच्या बाहेर होणारे वैयक्तिक किंवा व्यवहारांचे वर्ग आणि अपेक्षित क्रियाकलाप/व्यवहार अस्पष्ट
4. ग्राहक माहिती, डेटा प्रदान करण्यास नाखूष आहे, कागदपत्रे;
5. खोटी कागदपत्रे सादर करणे, डेटा, कर्जाचा उद्देश, तपशील खाती
6. निधीच्या स्त्रोताचा तपशील देण्यास नकार दिला ज्याद्वारे प्रारंभिक योगदान दिले जाते, निधीचे स्त्रोत संशयास्पद आहेत इ.;
7. वैयक्तिकरित्या भेटण्यास अनिच्छुक, पुरेशा कारणाशिवाय तृतीय पक्ष/पॉवर ऑफ अ‍ॅटर्नी धारकाद्वारे प्रतिनिधित्व करतो;
8. दिलेल्या पत्त्याच्या जवळ HFC शाखा/कार्यालय असताना, कर्जाच्या अर्जात दिलेल्या ग्राहकाच्या निवासी किंवा व्यवसायाच्या पत्त्यापासून दूर असलेल्या HFC च्या शाखा/कार्यालयाशी संपर्क साधतो; ग्राहक ज्या शाखेत येतो ती शाखा त्याच शहरात किंवा जिथे ग्राहक असेल तर लागू होणार नाही दृष्टीकोन a शाखा पासून दुसरा शहर तो आहे प्राप्त करणे मालमत्ता मध्ये अशा शहर म्हणजे आत जिओ मर्यादा म्हणून परिभाषित द्वारे कंपनी. f अक्षम करण्यासाठी स्पष्ट करणे किंवा संतुष्ट करणे द असंख्य बदल्या मध्ये द खाल्याचे विवरण/ एकाधिक खाती
9. योग्य न करता असंबंधित तृतीय पक्ष खाल्यांद्वारे केलेले प्रारंभिक योगदान औचित्य
10. कर्जाच्या रकमेच्या अंतिम वापराच्या योग्य औचित्याशिवाय टॉप-अप कर्ज आणि/किंवा इक्विटी कर्ज मिळवणे; i च्या मंजूरीसाठी संशयास्पद मार्ग सुचवणे कर्ज
11. जिथे व्यवहार आर्थिक होत नाहीत अर्थ
12. कर्जाचे खरे लाभार्थी आणि सदनिका याबाबत वाजवी शंका आहेत खरेदी;
13. काल्पनिक बँक उघडून कर्जाच्या रकमेचे रोखीकरण खाते
14. अर्ज करत आहे च्या साठी a कर्ज जाणून घेणे पूर्णपणे चांगले ते द मालमत्ता / निवासस्थान युनिट करण्यासाठी असणे वित्तपुरवठा आहे होते आधी निधी दिला आणि तोच आहे थकबाकी
15. विक्रीसाठीच्या करारामध्ये नमूद केलेला विक्री विचार प्रचलित असलेल्यापेक्षा असामान्यपणे जास्त/कमी आहे मध्ये द क्षेत्र च्या खरेदी आणि तर व्यवहार आहे आढळले अवास्तव म्हणून प्रति बाजार सराव;
  - एकाच मालमत्तेचे/निवास युनिटचे एकाधिक निधी;
16. सोबत कोणताही संबंध नसलेल्या तृतीय पक्षाच्या नावे पेमेंट करण्याची विनंती व्यवहार
17. ग्राहकाने विक्रेते/बिल्डर/डेव्हलपर/दलाल/एजंट इ.च्या संगनमताने कर्जाच्या रकमेचा वापर करणे आणि ते जे काही केले आहे त्याशिवाय अन्य हेतूसाठी वापरणे. करण्यात आलेले.
18. स्वयंसेवी संस्था / धर्मादाय संस्था / लघु / मध्यम आस्थापना (एसएमई) / बचत गट (SHGs) / सूक्ष्म वित्त गट (MFGs) यांचा समावेश असलेले एकाधिक निधी / वित्तपुरवठा. च्या बदलासाठी वारंवार विनंत्या पत्ता;
19. जादा पैसे परत करण्याच्या विनंतीसह हप्त्यांचे जादा पेमेंट रक्कम
20. पेक्षा जास्त/कमी किमतीत रिअल इस्टेटमध्ये गुंतवणूक अपेक्षित
21. वाहकांना परवानगी देणाऱ्या देशांमध्ये समाविष्ट केलेले ग्राहक शेअर्स

B. बिलडर/प्रकल्पाशी संबंधित संशयास्पद व्यवहारांची उदाहरणात्मक यादी कर्ज:

1. च्या एकूण खर्चाच्या तुलनेत लहान कर्जासाठी बिलडर HFC कडे संपर्क साधत आहे प्रकल्प;
2. साठी निधीचे स्रोत स्पष्ट करण्यास बिलडर असमर्थ आहे प्रकल्प;
3. विविध प्राधिकरणांकडून मंजूरी/मंजूरी असल्याचे सिद्ध झाले आहे बनावट
4. व्यवस्थापन अज्ञात किंवा अनुचित सूचनांनुसार कार्य करत असल्याचे दिसते व्यक्ती(व्यक्ती).
5. कर्मचाऱ्यांची संख्या किंवा रचना व्यवसायाचा आकार किंवा स्वरूप लक्षात न घेता (उदाहरणार्थ उलाढाल च्या a कंपनी आहे अवास्तव उच्च विचारात घेऊन द संख्या च्या कर्मचारी आणि मालमत्ता वापरलेले).
6. बहु-अधिकारक्षेत्रीय ऑपरेशन्स असलेले क्लायंट ज्यांना पुरेसे केंद्रीकृत कॉर्पोरेट निरीक्षण नाही.
7. कायदेशीर व्यवस्थेच्या स्थापनेबद्दल सल्ला, ज्याचा वापर अस्पष्ट मालकी किंवा वास्तविक आर्थिक हेतूसाठी केला जाऊ शकतो (ट्रस्ट, कंपनी किंवा नाव बदलणे/कॉर्पोरेट सीट किंवा इतर जटिल गट यासह संरचना).
8. उच्च स्तरावरील व्यवहार रोखीने किंवा सहज हस्तांतरणीय मालमत्ता असलेल्या संस्था, ज्यामध्ये बेकायदेशीर निधी असू शकतो अस्पष्ट

धोरणाचे पुनरावलोकन

धोरणाचे व्यवस्थापनाद्वारे वार्षिक पुनरावलोकन केले जाते आणि जर काही बदल आवश्यक असतील तर ते मंडळाच्या मान्यतेसाठी घेतले जातील. नियमांमध्ये काही सुधारणा केल्या असल्यास, नियामकाद्वारे सुधारणा सूचित केल्यानंतर, बोर्डाच्या मंजूरीसाठी पॉलिसीमध्ये सुधारणा ताबडतोब केली जाईल.

* कृपया KYC मास्टर डायरेक्शनच्या नवीनतम RBI परिपत्रकाशी संबंधित पॉलिसीमधील विभागांचा संदर्भ लक्षात घ्या

